

ritsa meg „Händl“ uram nevét. Meg is tette és lett a Händl uram neve „Fertőfy“, minthogy különben is a Fertő mellett született s folytonosan ott élt. Azonban az új néven csaknem célt tévesztett szegény, mert az azon helységben és környékén lakó németek, és némethorvátok (ez nem paradoxon ám, mert csakugyan horvátok, de németül beszélnek) tehát ezek, nem tudván a magyarul szepen hangzó Fertőfy nevet kimondani, nevezték Händl uramát „Föderfinck“. Sokszor panaszkodott, hogy csirkét jelentő nevével szabadulni nem tud.

2. Egy magyar ember találkozik egyszer, egy „Itzeles“ nevű izraelita polgártársunkkal; megállítja, és kérdi, mondja meg neki: milyen eredetű az ő neve, héber-e, vagy német, vagy mi? — „Magyar, igazi magyar eredetű biz az“ — válaszolja Itzeles; csak hogy — ugymond — az ő családja mindig nevekedik: atyja ugyanis „Messzeles“ volt, ő „Itzeles“ — az ő gyermekei már „Pintelesek“. — Hogy megelégedett-e nyelvüvüvünk a felvilágosítással? nem tudni.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, okt. 24. „A fekete gyöngy.“ francia színmű 3 felv. Irta Sardou A szerző nálunk is jól ismert neve szépszámu közönséget édesgetett ez alkalommal a színházba. De ez várakozásában nagyon megalódott, mert a mű csak egyes részletek finom kidolgozásában emlékeztet a derék vigjáték író mesteri kezére; de az egész, melyben a „villám“ játsza a főszerepet, sem alapeszméjével, sem a cselekvény lefolyása által nem gerjeszthet mélyebb érdeket. A mi az előadást illeti, az sikerültnek mondható. Az est dícsősége Szerdahelyi, ki egy tolvajkutató polgármestert, sok humorral képviselt; kivülé még a Lendvay pár, Horváth Teréz és Feleki voltak elfoglalva.

Szombat, okt. 25. „Ketten második hangversenye.“ és „A mai paraszt.“ vigjáték 1 felv. A színház most is zsufozásig megtelt s a fiatal virtuóz a legzajosabb elismerésben részesült.

Vasárnap, okt. 26. „Két pisztoly.“ Énekes népszínmű. Irta Szigligeti, zenéjét Erkel. A vasárnapi közönség jól mulatott a régi darab ismert alakjain, melyek most is jó kezekben vannak. Szerdahelyi a legmulatságosabb Hugli borbély.

Hétfő, okt. 27. „A fekete gyöngy.“ Sardou vigjátéka 3 felv. Közönség ma kevesebb számmal, mint a darab első adatásakor, a mi eléggé mutatja, hogy annak vonzereje nálunk csekély.

Kedd, okt. 28. „Mártha vagy: a richmondi vásár.“ Vig opera 4 felv. Összevágó, jó kedvű előadás. A főszerepek Hofbauer Zsófi és Markovics Ilka, Köszeghy és Pauli kezében valának. Benza mint Tristan lord ezuttal finomabb komikai erejét szedte elő.

Szerda, okt. 29. „Ketten 3-ik hangversenye.“ Ezt megelőzte: „A nyolcadik pont.“ Vigjáték 1 felv. Teli színház, nem lankadó taps és tetszés. A fiatal művész, mint halljuk, nemsokára néhány vidéki várost is meg fog látogatni.

Csütörtök, okt. 30. „Báró és bankár.“ Szomorujáték 3 felv. írta Hugo Károly. Ama híres darab, melyben csak három alak szerepel, de azért a figyelem mind végig feszülten marad. A három szereplő Egressy, Lendvay és Felekiné volt, kiknek őszhangzatos, átgondolt játéka tökéletes méltányjást vivott ki.

Budai népszínház.

Oktob. 24. Népelőadásul „Csokonai Vitéz Mihály első szerelme.“ Népszínmű 3 felv. Szigligeti. Bihari, mint Csokonai, Mátrai M. mint Lidi, Partényi pedig mint mendikás legtöbbször tapost aratott az ingyen helyeken nagy számmal megjelent közönségtől. Libera G. és Vizvári is iparkodtak.

Oktob. 25. „Velencei nő és a bravo.“ Dráma 5 felv. Az előadás érdekelt Molnár szép játéka emelte. A szép számu közönség élvezetes estét nyert ez alkalommal.

Okt. 26. „Don Juan.“ Parodia 3 felv. vasárnap is levén, a színház egészen megtelt. A parodizált Don Juant Együd, inasát pedig Partényi személyesítette. Mindkettő rajta volt, hogy a nagy számu közönség derült-ségben tartsa.

Oktob. 27. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Az összes személyzet fel-lepteül e hónapban utólszor adatott. Közönség nagyobb számmal is jelenhetett volna meg. Az előadást, egy két elkésést leszámítva, a sikerültebbek közé számíthatni. Rákóczyt Molnár szép felfogással személyesítette. Molnár né mint Zrínyi Ilona nagy hatást idézett elő. Különösen ki kell emelnünk az utolsó jelenetet, midőn az összes személyzet elénekli a himnuszt; a közönség levett süveggel hallgató végig és zajos tapsokban tört ki.

Okt. 28—31. Nem volt előadás. A színház csak november elején nyílik meg ismét.

Szerkesztői mondanivaló.

6237. Győr. x-y. Az előbbi cikk közlése a sajtóviszonyok miatt volt lehetetlen más baj nem érte. A megpendített arcképet és életrást szivesen vennők illetékes kezékből.

6238. A sátoros cigány. Köszönjük a szives figyelmet. Az igyekezet méltánylandó, de a küldött lapok csak jól használható adatokat, feldolgozandó nyers anyagot tartalmaznak, melyekből hivatott kéz derék művet készíthetne. A mit kaptunk, azt versnek mondani nem lehet, annál kevésbé költeménynek.

6239. Bécs. K. M. A „levelek“ ajánlására nincs szükség, de egykettőt szeretnők elolvasni, hogy azok magyar kontosét s érthetőségét megíthessük. A tárgyra néve belegyezzünk.

6240. Lefe. Fontosabb események leírását kérjük. Kit érdekelne p. o. az illeto helység határain kívül oly tudósítás, hogy két uri egyén párbajt akart vívni, hanem engedelmet kértek egymástól és kiengesztelődtek? Vagy pedig, hogy egy urfi „egy érdemes asszonyján“ hajadon leányával élezeskedvén és indulatba jöven, a nön levő Garibárdinget szétszaggatta? Biz a nem szép dolog volt, de azért még sem közlésre méltó.

6241. Buda. B. A. A hordár nem hibás, az híven elhozta a levelet és czikket. Minden ily küldeményt nem a szerkesztő szállására, hanem a szerkesztői irodába (egyetem-utca 4-ik szám) kérünk intézteni, azóta el is olvastuk a történelmi czikket, s úgy találjuk, hogy nyelve nem eléggé magyaros, szelleme pedig valami lajhántalú forrásból van merítve. A min pedig segíteni kellene.

6242. Amerikai képek. A közlött tárgyak több ízben voltak már lapjainkban képekkel illusztrálva s terjedelmesen leírva.

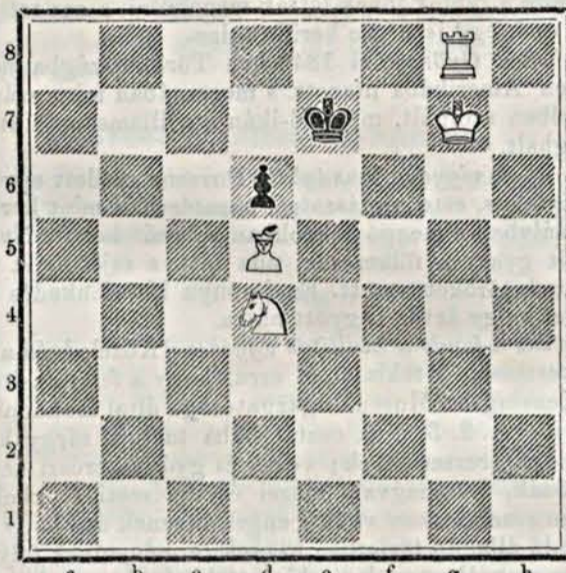
6243. Őszzel (Allegoria). A kísérlet nagyobb reményekre jogosít. Várjuk a folytatást.

6244. Ádánd. J. G. Magánlevelünk régen meg van írva s utnak indítása elrendelve. Most vizsgáljuk, hogy hol akadhatott meg? Az eredményről tudósítani fogjuk önt.

6245. Nagyvásony. T. Elég boszantó és ritka esemény lehetett a jelenvoltakra nézve, de mikép jöhet ön azon gondolatra, hogy annak még másutt is nevéssenek, ha valakinek a „szentelt viztartójába“ szivalicizát toltének? Nagyobb dolgok nem történek Nagyvásonyban?

SAKKJÁTÉK.

149-ik sz. feladvány. — Bankos Károlytól (Kún-Sz.-Miklóson). Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 144-ik számu feladvány megfejtése.

(Lilienfeldtől Dorpatban.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A)	Sötét.
1) V f 2 — h 4	g 6 — g 5 A)	1)	f 5 — e 4 :	
2) V h 4 — g 4	f 5 — g 4 :	2) V h 4 — f 6	K d 5 — c 4	
3) f 3 — g 4 :	K d 5 — c 4 :	3) V f 6 — c 6 †	K c 4 — c 5	
4) F d 7 — c 6 †		4) V e 6 — c 6 †		

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Filüp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — N.-Marján: Beóthy Maris. — K.-Sz.-Miklóson: Bankos Károly. — B.-Csabán: Vidovszky János. — Gyepesen: Kun Sándor. — T.-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Andráshidán: Lukács Károly. — Tiszatárján: Nyilas Alajos. — Kővágó-Örsön: Gold Samu. — Parabutyban: Rothfeld József.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Israel. napt.	☉ Nap-kelet nyug	☾ Hold-kelet nyug
November		Oktob. (6)	Mar.	6. p. o. p.	6. p. 6. p.
2 Vasár.	E 21 Tób. v.	E 20 Tób.	21 E 21 Hil.	9 Tób.	6 47 4 41 2 36 2 18
3 Hétfő	Halottak em.	Hubert	22 Albina	10 Hub	6 48 4 39 2 58 3 26
4 Kedd	Bor. Károly	Bor. Kár.	23 Jakab ap.	11 Kár.	6 50 4 38 3 22 4 34
5 Szer.	Imre herczeg	Imrike	24 Arethas	12 Imr.	6 51 4 36 3 48 5 41
6 Csüt.	Lénárd hitv.	Lénárd	25 Marczian	13 Lén.	6 53 4 35 4 19 6 46
7 Péntek	Engelbert p.	Adolf	26 Dömöt.	14 Ad.	6 55 4 33 4 54 7 48
8 Szomb.	Gottfried p.	Béke	27 Nestor	15 Sab	6 56 4 32 5 37 8 47

TARTALOM.

Gróf Wenckheim Gyula kastélya Gyulán (képpel). — Népdalok. Bényei Gábor. — A villámjárta (folytatás). Jókai Mór. — A székesfehérvári régi főegyház és királyi sírbolt. Remellay Gusztáv. — A székesfehérvári vár maradványa. Zombory Gusztáv. — Magyarországi és erdélyi bányahelyek (két képpel). — A varázslat a görögök és rómaiaknál. Dr. S. J. — Ugocsában talált ősvilági állatmaradványok. Lehoczky Tivadár. — Vegyes jegyzetek. Dr. Bardecz Lajos. — Tárház: Legyünk circumspectusok! II. (folytatás). Jókai Mór. — Irodalom és művészet — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

45-ik szám.

Kilenczedik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

A gróf Illésházyak.

Midőn ez év tavaszán Trencsénbe utaztam, főgondom volt, pánságra kineveztetett 1594-ben; ebben eltöltött 15 évet. Ő volt onnét oly emléket hozni, mely ne csak magannak, de másoknak első, ki szép esze által nagyra emelé családját, mely különben eredetét a Salamon nemzetségből vonja le. Ott tündöklött az 1594-ki s 1602-ki országgyűléseken, de 1603-ban a király elleni lázító irások kibocsátásával terheltetvén, az idézés elől Lengyelhonba menekült. Jóságai elkoboztattak. — Visszatértevel Bocskay pártjára állott, ki javait visszaadta. Majd Érsekújvárt megmenté a töröktől, s II. Mátyást trónra segíteni igyekezett, s ezért a koronázási országgyűlésen (1608.) nádorrá választott. Meghalt 1609. május 5-én Bécsben, — gyermekei nem maradtak.

Gróf Illésházy 1. István. 2. Gáspár. 3. Gábor. 4. György.

+1609. +1604. +1600? +1601?

2. Illésházy Gáspár.

Az előbbi testvérenek Ferencznek fia, nagybátyja Istvánnak főörököse, azonkívül Trencsén- és Liptó-örökös, ugy Árvamegye főispánja s királyi tanácsnok lett. 1610-től 1648-ig viselte a főispánságot. — 1610-ben Bethlen Gábor hadvezére volt. 1619 résztvett a békealkudozásokban. Katholikus hitről a protestáns vallásra tért. — Ő szerget családjának a grófságot; meghalt 1648-ban. Nejétől Thurzó Ionától, Thurzó György nádor leányától, voltak gyermekei, de ágazatuk kihalt.

3. Illésházy Gábor.

Az előbbinek fia, szintén Trencsén- és Liptóme-

gyék örökös főispánja volt, azonfölül kir. tanácsnok és kamarás. Róla emlékeznek az 1649: 88. és 1655: 29. t. cikkek. 1648-tól 1667-ig viselte a főispánságot. Három neje volt, Szécsy Éva, Ujfalussy Éva és Tarnow Petronella. Fia László mag nélkül halt el. — Pethő Gergely írja krónikájában (1665-ik évre) „Gróf Illésházy Gábor római hitre térvén, pápistává léssen.“ — Tehát azelőtt ő is protestáns volt, mely vallásnak nagybátyja István is, buzgó híve vala.

Trencsénmegye, három czimere s három szabadalma közül a második czimert s erre a szabadalmat is 1650-ben Illésházy Gábor főispán érdemei és kérelme következtében III. Ferdinánd által adományozva kapta. Ezen czimerben, az Illésházy család czimere a paizs közepébe helyezve találtatik. A család czimere: egy arany koronával ellátott paizs, melyben arany koronán kiterjesztett szárnyakkal álló, nyílal átlótt arany koronás sas szemlélhető.

4. Illésházy György.

Az előbbinek testvéröccse, szintén Trencsén- és Liptómegegyék örökös főispánja, királyi asztalnok, kamarás és tanácsos, I. Leopoldnál nagy tekintélyben állott, azonban Tököly pártjára hajolván, egy ideig 1681-ben fogva volt. 1684-ben ismét visszatért a király hűségére. Ennek is három neje volt u. m. Forgách Mária, Korniss Krisztina és Buccellini Lavina.

Többet lehetne rólok egyenkint szólani, de hol oly gyűjteményekkel bírnak, mint Lehoczyé (Stematographia). Wagneré (Analecta Scepusii.) Budai Észaiásé (Polg. Lexicon.) Nagy Iváné, (Magyarország családai) — ott csak ily gyűjteményekre kell utalnunk az olvasót, ki felőlök többet kíván tudni. —

Czélünk leginkább az arczkép-gyűjtemény bemutatása. Jó vőre a második csoportban álló Miklós, József, János és István képeit hozandjuk. Ifj. R. E. S.

Görög császár lánya.

Görög császár lánya
Gyémánt szigeten ül,
Egyedül, egyedül
Tenger közepében.

Csorduló könyvei
Habok közé szállnak.
Drága gyöngygyé valnak
Tenger közepében.

Jaj, jaj, császár atyám,
Átok ne környezzen.
Lányod szűzen veszszen
Tenger közepében.

Sirjatok, sirjatok,
Byzancz liljomei;
Mért kell elhervadni
Tenger közepében?

Sirjatok, sirjatok,
Byzancz daliái;
Kit tudjak imádni
Tenger közepében?

Szeretek, szeretek
Kinok között mélyen,
Az isten itéljen
Tenger közepében.

Hozzátok fordulok,
Ragyogó csillagok,
A tiétek vagyok
Tenger közepében.

Hozzátok fordulok,
Napnak sugarai,
Jertek, enyhet adni
Tenger közepében.

A csillagok szóltak:
Mi hidegek vagyunk,
Mi hidegen hagyunk
Tenger közepében.

Napsugarak szóltak:
Mi melegek vagyunk,
Mi szerelmet adunk
Tenger közepében.

És a napugarak
Császárlányhoz jöttek,
Édes viszonyt szöttek
Tenger közepében.

Piros rózsza fakadt,
Hajnal hasad, pirul,
Gyémántsziget virul
Tenger közepében.

Fehér habok fölött
Tündérek tánczolnak,
Körökben forognak
Tenger közepében.

Éneklő madarak
A szigetre szállnak,
Órömet kiáltnak
Tenger közepében.

Császárlány sugárzik
Áldott állapotban,
Dalt zeng szép nyugodtan
Tenger közepében.

Szellő száll keletről,
Jó illat a terbe,
Hordja a szigetre
Tenger közepében.

Szellő száll keletre,
Hirt visz egy királynak:
Segíts a szép lánynak
Tenger közepében.

Király jön a partra,
Hunok nagy királya,
A császárlányt szánja
Tenger közepében.

Selyem zsinórt nyilon
Bocsát a szigetre;
Ki gondolt vón' erre
Tenger közepében?

Császárlány a zsinórt
Két kezébe fogja,
Magát vízbe dobja
Tenger közepében.

A part felé huzzák,
Lebeg, mint a szyrén,
Öröm ül a szíven
Tenger közepében.

A hun király bámul,
Bájos tündért látva;
De kitől lön áldva
Tenger közepében?

A nap sugarai
En hozzám szállottak,
Szerelmet vallottak
Tenger közepében. —

Hun király a leányt
Diszszekérbe teszi,
Udvarba vezeti
Hunok országában.

Hunok országában
Udvarba vezeti,
Bársonyra fekteti,
Rózsákkal befedí.

Mire hajnal támad,
Két fiu születik;
Királynak születik,
A jósök hirdetik.

Egyik a másikat
De meg fogja ölni,
Csak egyik fog élni,
Világ ura lenni.

Jósök jól jósoltak:
Az egyik gyilkos lett,
De nagy, hatalmas lett,
A világ ura lett.

Nevén emlegették
Attila királynak,
Isten ostarának,
Világ csapásának.

Merre szellő lengett,
Merre sugar fénylett;
Kardja villant, rémlett,
Föld, nép az övé lett.

Ma is, hol szellő jár,
Hol csak sugar ragyog;
Attila emléke
Dicsőségben ragyog.

Zajzoni. *)

A villámjárta.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Vége.)

A második villámcsapás után Rufus egészen más ember lett. Mintha kiscserélték volna, elhagyta a tivornyákat, templomba kezdte járni, tudományos könyveinek válét mondott, zsolnárt, bibliát forgatott; nem uszoráskodott, nem koczázott többet, pénzt templomokra, iskolákra adta.

Megtört, megadta magát az előtt, a kit eddig megtagadott.

Azon a helyen, a hol szerencsétlen neje a folyamba ölte magát, kápolnát építtetett, felszázados sugárjegenyek alá, s mikor jött valami nagy zivatar, akkor ő kiment e kápolnához, odadült egy jegenyefához s ott állt, karjait összefonva és nézve a villámos égbe s várta annak utolsó csapását.

Mert, hogy még egy csapása van hátra a rettenetesen fizető égne, azt tudta ő, és mindenki a ki hírét hallá; messze földet bejárt már az, hogy él Szeben táján egy elítélt, a kit már kétszer megütött a villám s a kit még harmadszor is meg fog ütni.

Rufus nem félt tőle, nem kerülte a fényes ostort többé. Akárhány zivatarban legnagyobb mennykőhullás között lehetett őt látni, hajadonfövel járva künn a szabadban magas fák között, a mikről az a vélemény, hogy a villám felkeresi sudarait; — ott járt-kelt és beszélt a villámokkal: „ide, ide, itten vagyok; láss meg, — találj el, — litárt keblem, — fedetlen fóm, — halálra kész lel-kem, — add meg, a mi még hátra van.“

És amellet nyár nyár után mult; fekete hajból fehér lett; az ivadék, mely Rufussal egykoru volt, lassankint kihalt mellőle, rendes halállal, dögvézzel, háboruval. Ő még mindig élt és várta a harmadik villámcsapást. Új ivadék támadt körülötte, gyermekekből férfiak, asszonyok lettek, azok is megtudták, hogy története van annak, a miért egy öszhaju kegyes ember, a ki különben oly józan, bölcs, másokkal jólévo, templomba járó, — mikor égi-háboru van, kalap nélkül, mankó nélkül kitántorog a szabadba, keresi a folyók partját, neki támaszkodik a jegenyefáknak, s beszél az éggel, beszél a zivatarral. A mennydörgés felelget neki s ő érti azt, a mit beszél.

S a harmadik csapás még mindig nem jött.

Pedig már az égildözte, a villámjárta tul volt azon az időn, a mit az irás szavai ember számára kiszabtak; a nyolczvánt is meghaladta már és tudta maga, tudta más, hogy a mi még hátra van, annak bizony el kell jöni, hogy a halálnak csak egy neme van számára, s neki el kell várnai, a mig arra kerül a sor.

Igy mult el nyár nyár után; neki csak télen volt szabad pi-

*) A korán elhunyt költő hátrahagyott műveiből.

henni, a tél volt az az egyedüli évszak, mely Rufus hajához és lelkéhez odaillett. Télen nem jár a villám.

Vagy ha villámlik, mennydörög télviz idején, azt csodának nevezik s felírják a krónikás könyvekbe.

Egy télen hasonló csoda történt. Legnagyobb fagy idején, hó-esséssel, zuzmarával, megzendült az égboltozat, s a bámuló emberi faj látta a villámot a fehérhavasok fölött ellobogni.

„Ez az én intóm,“ monda Rufus s kitámolygott a folyam mellett kápolnához; megállott a lombtalan jegenye alatt; csak egy volt már a sok közül, a többi kidült, kirohadt régen. Azt az egyet könnyű volt eltalálni az égi nyilnak.

És a folyó be volt fagyva, a mezőt mélyen lepte a hó, a jég-dara zörgött a faágakon.

A csodára támadt zivatar elvonult ismét csendesen; anélkül, hogy egy ütésre méltatta volna a földet és annak törpéit.

Rufus családottan vánszorgott ismét haza. Olyan bizonyosnak hitte már, hogy ez a nap az ő számára virradt, hogy ez a nap az ő számára nem fog alkonyodni; és ime családott az égből, az még mindig csak fenyéget és nem áll boszut; nem kegyelmez, és nem büntet, csak mindig fenyegve tartja feje fölött a kivott pallost.

Erre megbetegedett. Talán meghütötte magát nagyon a téli zivatar alatt.

Ágnak feküdt, sokáig beteg volt, elhuzta baját egész a tavasz nyiltságáig, egész a fű zöldültéig, a legelső sárga virágokig.

Akkor meghalt.

Meghalt csendesen, ágyban fekvé, kibékülve, kiengesztelve.

„Ime, hosszas bünbánatáért megkegyelmezett neki az ég; engedé nek a utolsó csapást.“ Eként szólt minden ember.

És ebben megnyugvának. Fényes temetést rendeztek a halottnak, melyre messze földről összejöttek, a kik hírét hallák és mindenki elmondá egymásnak a történetet, ugy, a hogy azt apától hallotta, hogy ime itt fekszik a koporsóban egy ösz ember, a ki ifju korában háromszor esküdött hamisan neje ellen, gyermekei ellen, azok elveszték nyomorultul; de égig ment az átok, hogy a háznyors esküdött hamisan, annyiszor sujtsa meg a villám, s kétszer betölt rajta az átok, a harmadikat elhárítá magáról, jóltevés-sel, inádsággal, bünbánattal.

Ez volt a halotti bucsuztató tartalma is, ezt zengé a gyász-ének, ez volt írva sirkövére.

Szép tavaszi délest volt, mikor a gyászmenet megindult, lanya eső permetezett, a mitől a fák virágbimbói szemléltomást nyilnak; a szomju föld, fű, virág elítá azt, még sár sem lett utána, a leg maga tele volt lanya eső illatával, fakadó nyárfabimbók ambrájával. Egészen temetésre való idő.

Rufusnak családí sirboltja volt a templom kerítésén belül; ott vártak rá régóta ősei, mint legutolsóira, ki maga után beteszi az ajtót, és azután nem háborgatja őket több napvilág, együtt csendesen alhatják tovább a porrá-létel éjszakáját.

Ott, mikor a sirbolt lépcsőin leereszték a nehéz kovácsolt vaskoporsót, a mint bezárták mögötte az ajtót, a mint megfordították föléte a czimert, a mint elmondák: nyugodjék békével, abban a pillanatban lecsapott a villám a befedett sírba s kidönté az eléje állított emlékkövet, hogy az darabokra omlott...

...
Az ég — megfizet...

És ezt a történetet mindenki megtudhatja, a ki a Királyföldön jár, csak kérdezősködjék arról az emberről, a kit háromszor ütött meg a villám: kétszer élve, egyszer halva.

A székesfehérvári régi főegyház és királyi sirbolt.

(Folytatás.)

II.

A bazilika eredeti kincsgazdagsága később még inkább gyarapodott, mert minden akkori királyaink nemcsak koronázásuk alkalmával, hanem egyébkor is, például nászünnepeik, gyermekeik születése alkalmával, drága ajándékok által tanusították áhitatukat, s a főegyházat építő első király emléke iránti kegyeletüket.

Valamint István, ugy utódai sem kezdték hadat, anélkül, hogy a *Boldogságos Szűztől*, mint országunk védasszonyától kikért

segélyért, ne mutatták volna be neki a fehérvári bazilikának szánt ajándékokat s ugyanezek által nyilvánították nálájukat a kivított győzelem után.

Ehhez járult még az is, hogy mindazon királyoknak, kik a sirboltban eltemetettek, lelki nyugalmaért saját végrendeletük következtében vagy utódaik által roppant értékű kincsszeget szenteltettek a székesfehérvári főegyháznak, mint ezt például Mátyásra vonatkozólag alább fogjuk látni.

A királyokkal vetélkedve gazdagítá a székesfehérvári egyházi kincstárt a nagy Hunyady János is, ki minden győzelem után, melyet a keresztyénség ellenei fölött kivított, nevezetesen vas-kapui fényes diadala után is, igen nagy értékű adományokkal gyarapítá a fehérvári főegyház kincsgazdagságát.

Többek közt a fehérvári bazilikának ajándékozta 1447-ben azon arany láncot is, melyet a keresztyénség érdekében szerzett harszi érdemei jutalmául a pápától kapott.

Továbbá minden korban az ország főurai is kötelességöknek tartották a fehérvári egyházi kincstár gyarapítását. — Nevezetesen Ország Mihály, a Rozgonyiak, a dúis Ujlakyak, Drugethek s mások, roppant értékű adományokat küldtek vagy vitték oda, sőt a szerb Brankovics is, midőn őseink segélyét hajhászta és akkor is, mikor azért, a mit Hunyady s közvetve nemzetünk ellen vétkezett, kien-gesztelni akarta az ország közvéleményét, nagy értékű ajándékokat küldött Fehérvárra az egy ház kincstárába.

Azonban a bazilika nemcsak kincsek és jószágok adományozása által gazdagított királyaink s mások bőkezűségéből, hanem mellék-épület által is szépítettett.

Például már akkor, midőn *Imre* herczeg a szentek sorába ik-tattatott, sirja fölé egy szép s gazdagon diszített kápolna emeltett, mely körülbelöl ott emelkedett, hol most a szent-ferencz rendű szerzetesek zárdája van.

Lajos is egy kápolnát s illetőleg mauzoleumot építtetett, melyben később eltemetettet, s hol remek nagy szobra volt látható; ez jobboldalán állott az egyháznak, melynek második alapítójával tekinthető atya Róbert Károly, ki a tűzvész után, mely igen nagy kárt tett benne, új védoszlopokkal s új olomfedéllel látta el, s mind-azt, a mit belsejében a tűz megrongált, nagyszerű fényéhez méltóan helyreállította.

Később ismét leégvén, Mátyás lón második helyreállítója s ujbani feldiszlítője s ugyan ő egy kápolnát is építtetett hozzá bal-felől, hajóformában, melyet vasrudon lefüggő hollós czimere ékesített.

Az egyház külső fényének és gazdagságának leírása után, lásuk most, mely királyok s mikor koronáztattak meg falai közt?

Mint feljebb említettük, sz. *István* fejére még Esztergomban tetetett a korona; de utóai koronázási helyeül határozottan a fehérvári bazilikát jelelte ki.

Fájdalom, hogy a nagy reményű *Imre* herczeg korán (s pedig több író szerint épen akkor, midőn megkoronáztatása végett országgyűlést hivatott össze atyja,) meghalván, a szent koronára érdemtelen volt az, kinek fejére először tetetett fel a fehérvári bazilikában az alkotmányos fejedelem hatalom-jelvénye.

Pétert érjük, ki 1038-ban, tehát kevéssel az első király halála után koronáztatott meg. — Nem volt vidám s örömteljes a fehérvári első koronázási ünnepély, mert a főurak közül csak kevesen helyeselték István azon intézkedését, mely által utódává *Pétert* jelelte ki. A nemzet többsége, mint a Vazul ellen elkövetett gaztettt czinkosát tekintvén őt, gyűlölte s remélve, hogy uralma nem tart sokáig, utódaul az anyja üldözései elől idegen földre menekült, Árpád házi herczegek legidősbikét, *Endrét* jelelte ki.

S valóban nem is tartott soká *Péter* uralma, mert kikergeté őt hazánkból a nemzet, mely fölött ádázul zsarnokoskodott, melynek függetlenségét, a merényei kivételére védelmet ígért s adott, *Henrik* császárnak akarta alárendeltetni.

Utóda *Aba Sámuel* nem Fehérvárott, hanem Maroson koronáztatatta meg magát, de a Lengyelországból visszatért *Endre* ott tetette fejére a szent ereklyét, azonban koronázásán csak három püspök volt jelen, mert a többi kegyetlenül leöldökölték az *Aba*-ujj eleje vonult s ott a pogány vallás visszaállítására megegyezését kicsikart magyar felkelők.

Mint tudjuk, *Endre* hős öccsének *Béla*nak köszönhetette, hogy megparthatta a *Pétert* védő nemesei s pogánypart roham ellené.

ben királyi hatalmát. Ezért megígérte neki, hogy utódává teszi s mégis midőn később fia *Salamon* született, ezt megkoronáztatta a fehérvári egyházban 1051-ben, noha még csak két éves volt.

A gyermek koronázásán Béla s fiai Géza, László s Lambert is jelen voltak, s a mint *Thuróczy* s többen is írják, midőn a bazilikában megzendült az „Uralkodjál testvéreid felett“ kezdetű ének, Béla arcán a harag felhői vonultak el, s homloka sötétsége gyanítani hagyta, mennyire fáj lelkének az igaztalanság, melyet bátyja elkövetett. De ezért el volt tökéve a gyermekkirály hiva lenni, azonban bátyja nem hitte ezt, addig üldözte méltatlanul, míg a jogos önvédelem fegyverragadásra kényszerítette.

A testvérharcz *Endre* halálával végződött Várkonyinál, a Tisza partján, s a győztes király serege által Fehérvárra vezetett, ott fejére tette a koronát, mi 1061. év végnapjaiban történt.

Ezen koronázási ünnepély azonban kétféle szomorú lón azáltal, hogy előbb, mintsem megtörténhetett, harcot kellett vívni a királynak, a Fehérvárra mindenfelől összegyűlt s a keresztyén hitnek irtóhadat izent pogányok fölött.

Béla, a hazánk javát szíven hordó jeles király, nem soká uralkodott. Dömsdön hirtelen meghalt, (mint mondják, épen midőn bíráskodott, omlott össze trónja). Halála után legidősb fia *Géza* nem akarván elfogadnia koronát, *Salamon* visszahivatott Németországból, s ismét megkoronáztatott a fehérvári bazilikában (1063. év nyarán.)

Sem Géza, sem László nem vágyódtak a koronára, de *Salamon* mindamellett is megrogzöttan üldözte őket, minek eredménye aztán az lett, hogy Géza végre kénytelen volt, saját s testvérei védelmére harczba szállni ellene.

A mogyoródi csata (6.) megtörte *Salamon* ádáz hatalmát, mire Géza kénytelen volt elfogadni a szent koronát, mely 1074. tétetett fejére a székesfehérvári bazilikában.

Rövid országlása után hasonlólag csak a nemzet kényszerítő akarataának engedve koronáztatva meg magát László, a keresztyén lovagiasság, hősiesség s magasztos erények ezen ideálja (1081.)

Az ő dicső uralkodása alatt nyilvánítottak szentekké *István* s fia *Imre*.

Hogy mi történt akkor, midőn szentté avatásuk ünnepélyén *István* sirjánál fel akarták emelni a követ, sokkal ismeretesebb, mintsem el kellene mondani.

Általános tudva van az is, hogy mily hálátlan lón László ellen, a *Charitás* fellépte által szabaddá lett *Salamon*, ki végre midőn bűnbánóvá lett, mint kolduló remete jelent meg a monda szerint a fehérvári bazilika előtt oly alkalommal, midőn a belőle kilépő László a szűkölködőknek, szokása szerint, alamizsnát osztogatott.

A korát műveltségére nézve, messzire meghaladott *Kálmán* szintén a fehérvári bazilikában koronáztatott meg 1097-ben s ugyan akkor tartotta fényes menyegzőjét a szép s kedves normán *Buzillával*, kinek eleje igen fényes nászfogatokat küldött s kit sok külföldi nemes kísért Fehérvárra. Az egész ország meg levén hiva a királyi lakodalomra, annyi nép gyűlt össze, hogy a városon kívül mérföldnyire is sátorok emelkedtek s nagy öröm volt sok napig, mert mindenki szeretete *Kálmánt* s mindenkit elbűvölt a szép menyasszony.

Hogy *Kálmán*nak második, hozzá méltatlan, házasságtörő neje, az orosz *Predszlava*, szintén a fehérvári bazilikában koronáztatott-e meg? nem bizonyos.

II. *István*, *Kálmán* kiskoru fia, (1114); II. *Béla*, a vak, s hihetőleg szép s lelkes neje *Uroizis Ilona* (1131); II. *Géza* (1141); III. *István* (1161); III. *Béla*. (1173) a fehérvári bazilikában koronáztatnak meg. Az utóbbi fejére a pápától nyert felhatalmazásnál fogva a kalocsai érsek tette a koronát.

Imre (1196), fia III. *László* s II. *Endre* (1205) szintén ott koronáztatnak meg; ellenben IV. *Béla* koronázási szertartása (1235) ugyan szintén Fehérvárt, de nem a bazilikában, hanem a Sz. Péter templomban ment véghez, mely alkalommal a saját csatában halálos sebet kapott hős öccse *Kálmán* vitte előtte a királyi kardot, lovát pedig *Romanovics Dániel* orosz fejedelem vezette kántáránál.

V. *István* (1270) és fia, kun IV. *László* (1272); az utolsó *Árpád*fi, III. *Endre* (1290), valamint a leányával eljegyzett, de csak rövid ideig uralkodott cseh *Venczel*, (1301) s bajor *Otto* is (1305) a fehérvári bazilikában érintettek a szent koronával s ott lón a nemzet általános megválasztása után hazánk törvényes királyává, (1310) a már előbb más két koronával megkoronázott *Róbert Károly* is.

Fia, nagy *Lajos* koronázása, mely 1342. július 21-én, 17 éves korában ment véghez, a székesfehérvári bazilikában nagyszerű nemzeti örömműnnp volt, mert minden magyar a legszebb reménnyel csüggött a jeles ifju fejedelmen.

Ellenben midőn leánya *Mária* megkoronáztatott (1382); nem volt zavartalan az öröm, itt mutatkoztak már azon fergeteg elősejtelmek, melyet nemskóra előidézett a nápolyi *Károly*hoz pártolt *Hervoják Iazadása*.

Az esküszegés által megbélyegzett bitor II. *Károly* koronázása (1385) inkább torhoz, mint örömműnnphez hasonlított.

Károly csak azáltal vihette ki *Mária* ellen tervezett merényét, hogy mindaddig, míg *Budára* nem érkezett, nem lépett fel trónrablási tervével, s azt szinlelvén, hogy a jóltevője árva ellen kitört vihar lecsillapítására érkezett hazánkba, csak miután pártosai összegyűjtése által elég erősnek vélte magát arra, hogy a kellő védelemre nem készült királynét hirtelen megfoszthassa a tróntól, tette le a czáját.

Azonban bár egyelőre diadalt aratott is, — a nemzet roppant többsége, sőt mondhatni, aránylag kis pártja kivételével, az egész nemzet által bitorlónak tekintett, s a közingerültség, mely már akkor, midőn királylyá kiáltatta ki magát, vést jóslólag nyilatkozott ellene, még nagyobb lón azáltal, hogy a mint Fehérvárra ment, hogy ott magát megkoronáztassa, követésére kényszerítette *Lajos* özvegyét s árváját.

S amint ezek mély gyászba öltözve jelentek meg a bazilikában s *Lajos* kápolnájába vonulva és sirjára borulva zokogtak, ez oly hatást szült nemcsak a népre, mely tettét határozottan rosztalt, hanem párthivei nagyobb részére is, hogy midőn *Demeter* esztergomi érsek, ki a koronázást végzendő volt, az ősi szokásként kérdé a jelenlevőket: ha vajjon akarják-e királyukká *Károlyt*? csak néhány párthive s kegyencze kiáltá az „akarjuk“ választ.

S amint a koronázás után, a menet kiindulása alkalmával sz. *István* zászlója a bazilika ajtajánál megakadván, rudja ketté tört, rögtön oly fergeteg támadt, mely nemcsak a zászlót tépte szét, de több embert is megölt. Ekkor a már különben is felizgatott nép, ezt, mint a Mindenható boszuja előjelét tekinté, s nem is

Szentháromság szobra Pesten.

csalódott, mert mint tudjuk, alig egy hónap mulva, meghalt *Károly* azon sebben, melyet *Forgách Balázs* ejtett fején, a budai palotában.

Károly halála után fogolylyá lett ugyan *Mária*, de jegyesének erélyes fellépte következtében nemskóra kiszabadult a *Hervoják* hatalmából, s erre aztán 1387. márczius 31 re országgyűlést hirdetvén Fehérvárra, ott e napon ékes beszédet tartván a rendeknek, ezek királyukká fogadták s megkoronáztaták férjét, *Zsigmondot*.

Albert, *Zsigmond* veje s neje *Erzsébet* 1438. kevéssel *Zsigmond*nak Nagyváradon történt eltemetése után egyszerre koronáztatnak meg; ő maga *Palóczy György*, esztergomi érsek, *Erzsébet* pedig *Rozgonyi Simon*, veszprémi püspök által.

Albert korán halván meg, négy hónapos fia 1440. május 15-én koronáztatott meg *Széchy Dénes*, bíbornok, esztergomi érsek által s ugyan *Széchy* volt kénytelen 1440. július 17-én, tehát alig két hónappal később I. *Ulászló* fejére tenni azon koronát, melyet sz. *István* ereklyéjéről vettek le párthivei, mert a szent koronát, már ekkor elvitte, sőt *Fridrik* császárnak el is zálogosította *Erzsébet*et.

Ez volt oka, hogy bár a nemzet akarata emelte is a trónra *Hunyady Mátyást* s csak néhány főur daczolt vele s czimborakodott *Fridrik*kel, hat évig nem tétethette fejére a szent koronát, de amint végre kiváltotta azt a császártól, annál nagyobb fényrel ment véghez koronáztatása (1464. márczius 20) mert már világra szóló jeleit adá, hogy méltó fejedelme hazánkban.

Mátyást is a már akkor 70 éves *Széchy Dénes* koronázta meg s amint reszkető hangon kérdé, hogy „akarjátok-e királynak *Mátyást*?“ mennydörgésszerűleg hangzott az igenlő válasz s megkoronáztatása után a főurak által, mint hajdan *Álmos* vezér paizsra emeltetvén, a nép örömrivalgása közt hordatott szerte az ut-

czának. *Mátyás* első beteges neje *Podiebrád Kata*, ki csak rövid ideig élt, nem volt megkoronázva, ellenben második hitvese, a bájduis nápolyi *Beatrix* megkoronáztatása, melyet ősi szokás szerint a veszprémi püspök végzett, a legnagyobb fényvel ment véghez (1476. január 2.)

A királyné, kit hő szeretettel csatolt kebeléhez *Mátyás*, később férje s hazánk daemonává lón, mert az ő ármánykodásainak eredménye volt, hogy *Corvin János* el-mellőzésével, a t e h e t l e n II-ik *Ulászló* lón *Mátyás* utóda.

Ulászló nagy pompával vonult be Fehérvárra s koronáztatva magát a bazilikában. (1490.) Koronázási díszmenete alkalmával, mint *Heltai* s mások is írják, az akkor már neki meghódolt *Corvin* vitte előtte a szent koronát.

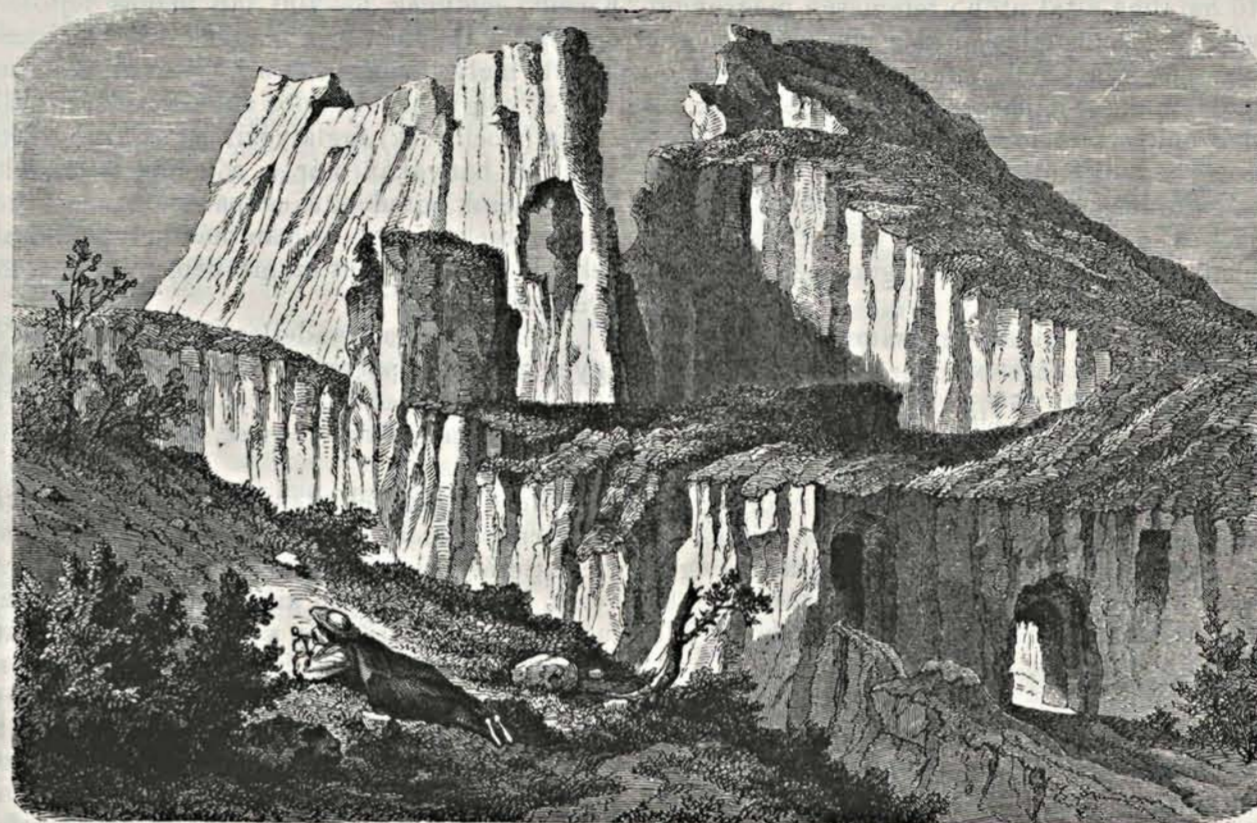
II. *Lajos* is a fehérvári bazilikában koronáztatott meg (1516), valamint utóda *Szapolyay János* (1526. nov. 12.) s *Habsburgi Ferdinánd* is. (1527. nov. 5.) *Szapolyay*t *Várday Pál*, esztergomi érsek, *Ferdinándot* pedig *Podmaniczky István*, nyitrai püspök koronáztatta meg.

Ferdinánd után egy király sem koronáztatott meg többé Fehérvárott, mert mire *Miksa* a trónra lépett, már a törökök hatalmában volt. Az utolsó koronázási ünnepély *Izabelláé*, *János* király neje volt, kinek fejére, fényes nász-ünnepé alkalmával 1539. február 29-én tétetett a szent korona.

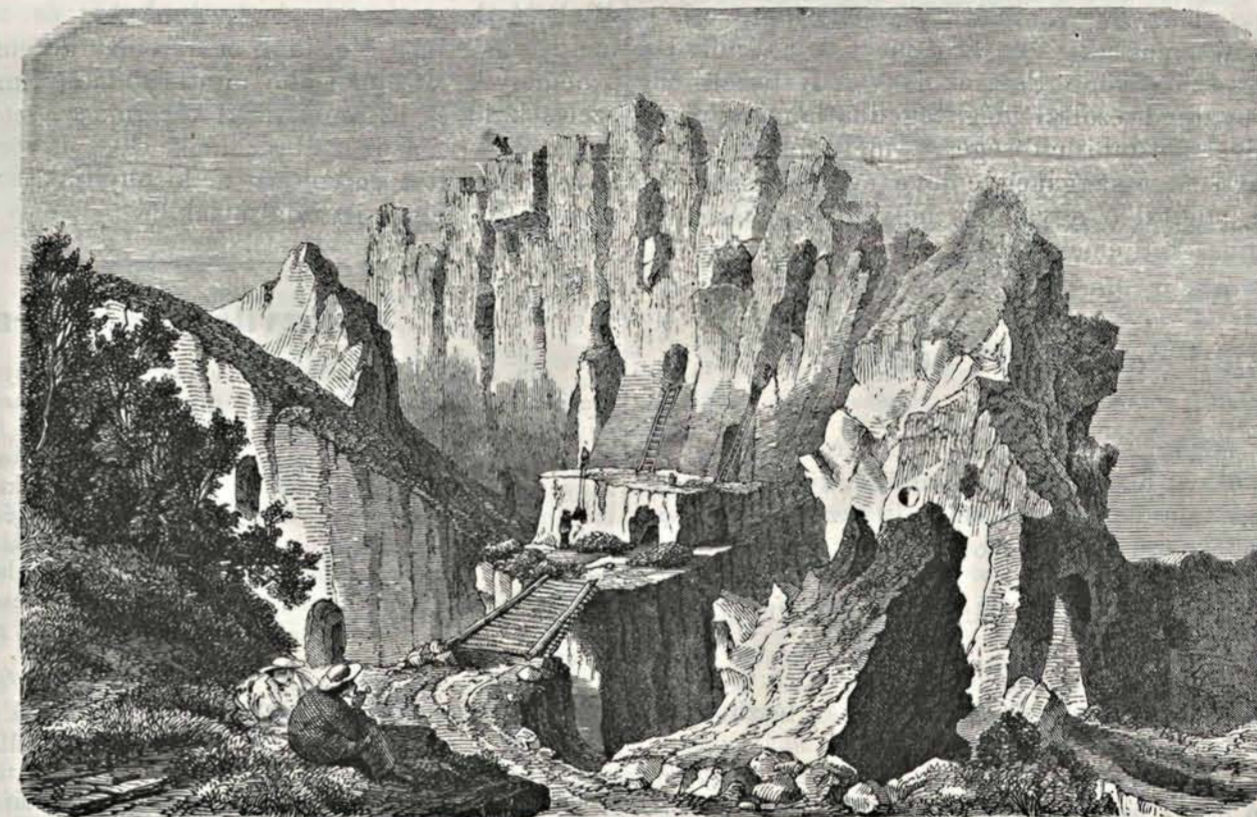
(Vége követkeik.)

A Szentháromság leendő szobra Pesten.

Külföldi nagyobb városokat a szép épületeken, palotákon kívül, nemcsak díszítik, de bizonyos értéket és nagyszerűséget is kölcsönöznek azoknak a művészi tökélyvel készült emléksobrok, vallásos ékítmények, mythologiai alakokkal ellátott díszes nyilvános kutak stb. Pest, a történeti tekintetben oly gazdag ország fővárosa, mindezeknek nagy hiányában van.

Magyarországi és erdélyi bányahelyek : 11. A Cséttatye mara (nagy vár) nevű római bányák Vöröspatakon.

Magyarországi és erdélyi bányahelyek : 12. A Cséttatye mica (kis vár) nevű római bányák Vöröspatakon.

De vigasztaljuk magunkat a reményvel, hogy idővel ez nálunk is megtörténik; meghozza ezt is a polgárisodás, de főképen anyagi körülményeink jobbra fordultak.

Íme itten mindjárt alkalmunk van egy szép szoborművet bemutatni, mely az említett házhoz addig is, némiképp pótolni van hivatva nyilvános téreinken.

Hajdanában a mostani városháztéren állott a Szentháromság tiszteletére — pesti polgárok által — emelt kő emlékszóbor, mely az idő mindent emészthetetlen hatalma által utóbb tetemesen megrongáltatván — nehogy a véletlen összeomlás által a piacozon szüntelen járó-kelöket fenyegetse, elővigyázatból, mintegy 40 évvel ezelőtt szétbontatott. De mindjárt akkor elhatározottak egy újnak, és sokkal nagyobb szerűséggel építetve, melyre a pénz a lakosok közadakozások útján volt egybegyűjtendő.

Pestváros polgársága áldozatkészségének köszönhető, hogy a számtalan egyéb vallásos és jótékony alapítvány mellett erről nemcsak hogy meg nem feledkezett, de koronkint igen szép összegeket járult e célra letelestetéséhez.

A városi letelestetésnek, — hol a nagyszámú városi alapítvány is kezeltetik, — egy 1851 ik évi október hó utoljáról kelt kimutatása szerint akkor 12707 ft. 45¹/₁₀ korból állott az erre begyűlt összeg, mely azóta részint kamatjaival nagyobbodva, részint újabb kegyes adakozások útján annyira növekedett, hogy jelenleg mintegy 22,000 ftra rug, és így miután az építkezési költségeket már bőven fedezi, jövő év tavaszán megkezdhetik az építést.

Jelen képünkben bemutatjuk e szobormű tervrajzát; az egész góth modorban építendő emlékszóbor faragott kövekből lesz készítve, *Halbig* müncheni és bécsi építész vezetése alatt, kinek jeles műterméből került ki e csinos terv is.

A nevezett építésszel kötött szerződés folytán, jövő 1863 ik év tavaszán meg is kezdetik az építést, és egész őszig tökéletesen be is kell fejezve lennie, készen kell állania. Az építkezési költség 18—20 ezer pengő forintra van megállapítva, s így az alapítványi összegből ezen felül maradandó rész kamatai, majdan e szobor javítására lesznek fordítandók.

Jelenlegi helye nem lesz többé a városháztéren, hanem a belvárosi anyatelep és plébania előtti tágas térnek közepén lesz az, mintegy 6—7 ölnyi magasságban felállítva, s körülte csinos vasráccsal elzárva; mi nemcsak ezen térségnek, de ily művészi ékítményekben annyira szükkölködő Pestnek is valódi díszül fog szolgálni. Legtöbbet nyereget ezáltal még tagadhatatlanul e piac, mert ennek elkészültével mostani lejtősége, — mély fekvése — ki fog töltetni, s a dunaparti magassággal egyenlővé téve, négyzetes kövekkel kiköveztetik, miáltal az ugyanoly mélyen fekvő templom főbejárátát is magasabbra kell emeltetni. *Zombory G.*

Magyarországi és erdélyi bányahelyek.

(Pótlások.)

8. *Vöröspatak és környéke Erdélyben.* Ha aranydús földet akarunk látni, nem szükséges Kaliforniába mennünk, közelebb is találunk ilyet. Európának talán egy vidéke sem oly gazdag aranyban, mint Vöröspatak környéke, az Aranyos forrása körül. Csak az ár, hogy itt az arany legnagyobb részét oly apró részecskében van szétosztva a kemény kövekben, hogy kibányászása fölötté sok nehézséggel jár.

Tegyünk egy kis kirándulást Erdélynek egyönyörű vidékére; utazásunk fíradalmait a szerzendő élvek által dúsán leszünk kárpótolva. Előre tehát!

Ha Nagyrágról a hegyeken át akarunk Vöröspatakra érni, legjobb, e célra apró hegyi lovakat bérelni ki. Pompás hegységben, hegyzorosok és völgyeken át haladunk, s miután magunkkal vitt ebédünket valamely árnyas helyen elköltöttük, Zalathnára érünk, mely 1849-ben az oláhok által csaknem egészen elpusztítottatván, csak most kezd romjain újra felvirágozni. Ha másnap reggel idején utnak indulunk, délre Abrudbányára, délután pedig az Aranyos völgyén áthaladva Offenbányára érünk. Ez ugyan jó kis kerülő, de fáradságunk meg lesz jutalmazva.

De menjünk tovább, utunk főcélja felé. Mintegy két órai lovasglás után el kell a völgyet hagynunk, hogy egy meglehetősen magas hegyet megmászzunk. Ha az átjárat legmagasabb pontját elértük, a homályos alkonyipírban megragadó kép tárul föl sze-

meink előtt. Gyönyörű, erdőkkel benőtt hegyek magaslanak körülünk a láthatáron, ezek közt legmagasabban merészkedik a Vulkán. Közvetlen előttünk mosolygó völgy terül el, s megpillantjuk itt Vöröspatakat. A helységben három templom van, ugyanannyi vallásfelekezet számára; mintegy 3000 főnyi lakossága legnagyobb részét oláhokból áll. A helység a völgy keleti részét pedig félkörben erdős trachytkup zárja be. Épen álláspontunkkal szemközt egy kopasz, ágasbogas hegyhát emelkedik, a Csetátye vagy Kirnik, melynek 6—700 láb magas lejtőjén itt ott homályosan egy-egy kunyhót látni, melyek az itteni számos tárnák nyílásait jelölik, mely tárnák az a hegy aranytartalma már kiaknázottat.

A völgyből folytonos zugást, zörgést hallani föl; mintegy 800 zuzda (Pochwerk) foglalkozik itt az aranytartalmú kövek szétzúzásával. E bányákat már a rómaiak is művelték, nem csoda tehát, ha szemünk mindenütt csupa összezúzott kőrakásokkal találkoznak, melyek miatt alig van már helye a házaknak és néhány kertnek. De nem is lehet ez másképp, miután a föld itt mindenütt aranyat tartalmaz.

A szétszórtva, rendetlenül épített házak közé érve, csakhamar egyes vagy csapatokban menő, apró hegyi lovakkal találkozunk, melyek tele kosarakkal terhelve haladnak lefelé. E kosarakban aranytartalmú kövek vannak, melyek összetörés végett a zuzdába szállítottatnak.

Most pedig tekintünk be kissé a bányába. Kocsin megyünk a főtárnába, mely hosszú vasut által van összekötve a jelesen föl szerelt császári zuzdával. A tárna homokkővön át a Csetátyehez vezet. Miután a szépen kifalazott tárnában néhány száz ölnyre haladtunk, az oldalfalakon számozott nyílásokat látunk, melyek 1-től 300 fölül folytatódnak. E nyílások mindig sűrűbbek lesznek, minél közelebb érünk a Csetátyehez. Ezek mindegyike egy-egy föltalart arany telért jelöl, melyek legnagyobb részében az aranytartalom egészen láthatatlan. Miután az arany igen finom részecskében van szétszórtva a kövekben. Néhol azonban úgynevezett szabad arany is jó elő jegezesedve, vagy legalább jegeczformákban.

A tárna az aranytartalmú homokkővön át porphyrenmű kőzetből álló Csetátyeba vezet, hol az aranytartalom növekszik, s néhol az egész hegy át van hatva rendetlen menetű aranyékek által. A hegy tetején nagy lyukakat és mélyedéseket látunk, melyek már igen régi idők óta vannak a kemény sziklába vágva, s némelyek közülük több mint 100 lábnyi mélyek s több száz láb szélesek. 11. és 12. szám alatti képeink, a *Csetátye mara* és *Csetátye mica*, ily kivágásokat ábrázolnak. Hogy a vöröspataki bányák már a rómaiak által műveltek, bizonyítják azon nagyszámú római régiségek, melyek itt találtak.

(Vége következik.)

A gázvilágítás története.

Ha a különféle világítás-módokat tudományos szempontból megtekintjük, eltűnnek a látszólagos oly nagy különbségek; minden láng nem egyéb, mint egy égő légszész (gáz) folyam, úgy, hogy minden világítás a légszészvilágítás nevet veheti igénybe. A különbség csak abban áll, hogy a gyertya és mécsnél mindjárt készítése helyén és képződése percében elég, míg az úgynevezett gázvilágításnál a képződés és fogyasztás, idő és hely szerint külön történik. Tehát nem tekinthetők haladásnak a gázvilágítást. ha nem vennők tekintetbe, hogy így oly anyagok használatnak föl, melyeket másképpen e célra fordítani nem tudnánk, a becses melléktermények nem csekély költségei dacára mégis nyereséggéssé nem tennék az előállítását.

Minden világítás mely által a természetes fénynek időnkinti hiányát pótoljuk, vegytani elveken alapszik, és csak mióta a híres francia vegyész *Lavoisier* az égés törvényeit kikutatta, állott nyitva a haladás pályája; azóta — hatvan esztendő alatt — e téren több javítás történt, mint ezelőtt ezer alatt. Uglátszik, hogy a gázvilágítással a javítások időpontjuktól érték el, és bátran lehet állítani, miszerint a világítás-mód mindinkább el fog terjedni és mindinkább háttérbe fogja szorítani a viasz, olaj stb. alkalmazását.

A földben roppant tömegekben előforduló kőszén — egy elmerült nagyszerű növényvilág maradványa, — folytonosan és önkéntesen felbomlik; e felbomlás egyik terménye egy gyúlékony gáz, mely a föld hasadékaiból, felületéről kitörl. Ez az úgynevezett moocsár- vagy bányagáz, mely igen hasonló a mi fénygázunkhoz, és mindig evvel együtt áll elő.

E tény legelőször észlelé Európában dr. *Clayton* 1664-ben, a mikor egy égő gyertyával, egy kőszénbányában, egy ilyen gázfolyamnak közlébe jutott; későbbben a kőszén hevítése által e gyúlékony levegőt előállítani is sikerült neki. Valamivel későbbben egy német vegyész, *Becher* († Londonban 1685) és angol király előtt kísérleteket tett ugyanezen gázzal és „bo-

lond bölcsesség és böcs boiondság“ című könyvében közölte az új fölfedezést. Mindamellett, hogy a kísérletek sikerültek és a becses mellékterményekre: a kátrányra és koksra figyelmet, csak száz esztendővel későbbben történt a gáznak utczavilágításra alkalmazása.

Annál nagyobb buzgalommal kalozták fel a tengeren uralkodó angolok a hajóikra nézve oly fontos kátrány- és kokszyártást, és e célra lord *Dun-dowald* 1786-ban Calroy apátságban, birtokán gyárat épített. A gazdag lord mulattatta főnemese vendégeit a gáz égésével, anélkül hogy komolyabb alkalmazásra gondolt volna; munkásai azonban fölhasználták e ritka tünneményt t. i. a görébebe, melyekben a kátrány képződött. csöveket ragasztottak, és meggyújtották éjjel a kiömlő gázt a gyertyák megtakarítására.

Ama kérdés föltét, ki használta legelőször a kőszéngázt világításra, — mindamellett, hogy a higgadt észlelőre nézve e tekintetben kétely nem lehet, — évekig tartó elkeseredett vita folyt a francziák és angolok között. Egy nagy fölfedezés sem történt egyszerre, és ámbár az első gondolat rendesen a véletlennek köszönhető, a tökéletesítés csak alapos hosszú tanulmányok által érhető el. Ugy történt itt is: *Murdoch*, ügyes gépész, ki a cornwalsi bányákban működött, már 1792-ben házat gázzal világítá, és azóta buzgalommal folytatá kísérleteit a gáz mennyiségével és minőségével, melyet a különféle kőszénemékből készített, 1796-ban akart végre találmányával a nyilvánosság elé lépni és e célra egy ügyes és tehetséges gyártulajdonoshoz, Bourtonhoz akart fordulni és hozzá utnak indult. Azonkivül Murdoch egy kis kocsi készített, melyet polgártársai mulattatására az utcákon sétáltatott és éjjel — közbámulásra — gázzal világított ki. E csodát megszemlélni a főnevezett Bourton szintén elutazott Cornwall felé, utközben egy vendéglőben Murdochal öszetálatkozott és vele — anélkül hogy ismerték volna egymást — mint uton szokás, beszédbe ereszkedtek. Lehet képzelní, milyen nagy volt közös meglepetésök, mikor utazásaik czélját egymással közölték.

Ezen érdekes öszetálatkozással kezdődik a gázvilágítás története, miután Murdoch 1798-ban Bourton gyárában Birminghamban egy nagyszerű kísérletet állított föl és az egész épületet az új rendszer szerint világította ki.

A francziák pedig *Lebon* mérnöknek tulajdonítják a fölfedezés érdemét, ki 1799-ben a gázt fából állította elő. Ámbár tagadni nem lehet, hogy Angliában legelőször alkalmazták a kőszéngázt világításra, mégis Lebon érdeme nem csekélyebb, miután ő volt az első, ki a dolgot tudományos szempontból fogta föl. Mialatt Angliában az eszmekör oly szűk korlátokba volt szorítva, hogy p. o. sokáig a fénygáz képződését csak a kőszénnek tulajdonították, Lebon egy, — bár csak néhány lapból álló, — röpiratban a legfontosabb elveket kifejti.

Szándokában volt nem csak fényt, de meleget is, mindennemű gépekre alkalmazható erőt is előállítani; figyelmeztette a közönséget a gyúlékony légneműk roppant pazarlására p. o. a vashámoroknál, holott annyi meleget és erőt nyújthatnának e műhelyeknek; — elvek, melyek még mostani időkben sem vétetnek eléggé tekintetbe. Ámbár Lebon csak fából készíté gázát — az egyuttal képződő faeczet miatt, mely az ipar különféle ágáiban nagy fontossággal bír, igen jól tudta, hogy e célra olaj, zsír, kőszén is szintén használható. Általában e kis műben foglalt eszmék és helyes fogalmak még ma is bámulatot gerjesztenek. Mindamellett hogy Lebon minden szellemi képességgel, tevékenységgel, bátorsággal bírt, melyek egy ilyen fontos, a gyakorlati életbe annyira belevágó tárgyak kereszttüvelére megkívántatnak: mégis megbukott a francia közönség részvétele miatt, a Havre és Párisban történt. tökéletesen sikerült kísérletek dacára is. Miután e kísérletek tetemes költségei vagyonát kimerítették és a becsületes, érdemteljes férfi minden jogosult reménye hajótörést szenvedett: kétségbeesett, s 1802-ben egy reggel az elizei mezőkön egy holt tetemet találtak, — szegény Lebon föbe lötte magát.

A zajos világ nem ért rá halálának okára gondolni és a szerencsétlen szellemi hagyatéka is: nagy tervei, feledékenységbe merült. — Angliában Murdoch sem volt sokkal szerencsésebb, ámbár az Amiens békekötés alkalmával a Sohoi gyárépületeknek fényes kivilágítása közbámulást gerjesztett és Murdoch 1808-ban a londoni királyi tudományos társaság által a Rumfordféle érdempénzzel megtiszteltetett, fíradozásainak nem sikerült a gázvilágításnak nagyobb hatáskört kivívni.

Arra bátrabb és szívósabb természet kellett. *Winzer*, egy német udvari tanácsos, ki egyébiránt jónak találta nevét *Winsor*-ra angolositani, ki eddig Murdochnak hű bájára volt, és az új világítási rendszer fontosságát tökéletesen felfogta, a találmány megismertetésére Londonban nyilvános előadásokat tartott és kísérletekkel is mulattatta a hálátlan vagy épen rozszakartu közönséget; előtérteket és magánérdekek mindig akadályozták a gáz nagyobb mértékben alkalmazását. Az iparosok önzésén és a nagy tömeg korlátoltságán kívül, mely veszedelmesnek tartotta annyi gyúlékony anyag öszzehalmozását népes városok közepében, még más ellenségek is léptek föl ellene. — Murdoch maga és az egész tudományos világ, mert Winsor új világítási módja csakugyan még elég hiányosnak tetszett.

Érdekes egy itéletet olvasni, melyet a hazájában nagy tiszteletben álló tudós — *John Webster* — 1811-ben „Elements of Chemistry“ című könyvében közölte: „Igaz ugyan, hogy a gáz, ha mészvízen keresztül vezetetik, búzének nagyobb részétől szabadul, hanem az egész gyártás olyan fíradalmas és költséges, hogy dacára a nagybecsű kátrány és koksznak, mi egyuttal képződik, a tudományos világ nagyobb része az egész gázvilágítást csak érdekes játéknak tekintí, mely a közönségnek ép oly ke-

vés hasznót fog nyújtani, mint azoknak, kik efféle vállalatokkal foglalkoznak.“

De Winsor nem volt az a férfi, kit ily módon el lehetett némitani. Elég emberismerettel bírt, s a tömeg mozgásba hozására jól ismerte a leg-határozható embert — a hasznvágyat. Becsületessége sem tartotta vissza elleneit az övéikhez hasonló fegyverekkel megtámadni. Nem a dolog valódi becsének, hanem az igazán mesés ígéreteknek, melyeket, mondatni egész szemtelenséggel tett, sikerült ügyét keresztülvinni. Hihetlen merészséggel és ékesszólással lépett több ízben a parlament elé, és lassacskán, persze miután csak a kísérletekre már roppant összegeket előre elköltöttek — kezdték figyelemmel megtekinteni az annyit küzdött gázvilágítást.

Legelőször a tudósok lónek megtérítve, eddig legelkeseredettebb ellensége — legbuzgóbb szószólójává lett; a rendőrség nyíltan elismerte a nagy segítséget, melyet az új világítási mód a közbátorság fenntartására nyújtott; kereskedők és gyárosok a hírlapokban kedvező bizonyítványokat közöltek.

1812-ben égetek a legelső lángok London utcáin, de 1816-ig nyereség nélkül dolgozott a társaság és csak új kedvezmények és szabadalmak tarthatták vissza a bukástól. Elvégre 1816-ban július 1-én aratta Winsor 12 évi elkeseredett küzdés után fíradalmainak gyümölcsét egy, III-ik György által megerősített *Bill*, fontos szabadalmakkal. Csak most, midőn léte biztosítva volt, haladhatott erélyesen. A Westminster városrészben azonnal három légszész-gyár épült és ezeket nem sokára követte több hasonló intézet London többi részeiben és az egész ország nevezetesebb városáiban. A gyakorlati angol elvégre átlatta a nagy előnyöket, a gáz-világítás mindinkább elterjedt, 1823-ban már több nagyszerű társaság állott fónn Londonban, s csupán a Winsor-féle társaság gázvezetéti csöveinek hosszúsága 30 német mérföldet ért. 1847-ben 96 város Angliában gázzal volt kivilágítva, Skocziában csak 7, és Irhonban épen csak három. E vállalatok mindössze 6 millió fontnyi tőkét képviseltek.

Windsornak ugylátszik megtetszett a vita; alighogy Londonban győzedelmeskedett, Franciaországot, — Párist — akarta szerencsétlení. Az időpont egyébiránt szerencsétlenül volt választva; a számzótték viszeszteréte Elbáról és a „száz nap“ felingerültsége minden kísérletet lehetlenné tett. Csak december 1-én (1815-ben) sikerült neki arra engedelmet kapni. De azonnal az egész ország föllépett ellene; a francia tudósok, az akademia, több esztendeig tartó háborut izentek a merész ujtónak, a francia földmívelés bukását jóslván; velök egyesültek a hírlapírók, kik közül az ismeretes Charles Nodier, támadásainak hevesége által tüntette ki magát.

Ezen folytonos ellenségeskedésekre Winsor csak Accum a gázvilágítás ajánlására írt könyvének, mely Angliában már 1826-ban harmadik kiadásban megjelent, fordításával tudott felelni. A nyílt, becsületes harc nem tudta a korlátoltságot legyőzni, de a régi, kevésbé tisztességes eszközök itt is győzedelmeskedtek, ámbár a vállalkozó nem nagy nyereségére, úgy hogy 2 esztendő múlva, mely idő alatt hatásköre csak a Palais Royal, a Palais Louxembourg és az Odéonra terjedt, Winsor kénytelen volt munkálatait megszüntetni és utódai sem lettek volna képesek fönnállani, ha XVIII. Lajos e fényes iparvállalatot nem tartotta volna hasznosnak a még a dícsőség eszméjétől ittas „nagy nemzet“ kijózanítására. Az udvaroncok a király szándékát megtudván, tolatkodtak a részvény-aláírásához és úgy képződött a francia vagy királyi társaság, mely egyébiránt néhány esztendő múlva, miután a király czélját elérte, szintén feloszlott. Az új vállalkozók megbuktak; ezeket követte egy másik társaság bukása, mig ennek romjait ismét az angolok Menby-Winsor kezeibe kerültek. A gázvilágítás egyébiránt csak igen lassan tudott a város gazdagabb részein túl elterjedni és még 1839-ben igen kétes volt két új társaság, a város távolabb, szegényebb részei számára. Akkor már 11,000 gázláng ragyogott Párisban és azóta számuk folytonosan növekedett. A közönség nemcsak hogy az újítással kibékült, hanem megkedvelte és nélkülözhetlenné vált előtte. Itt is nagyon pártolta a rendőrség, itt is kárhoztatták az ipar-lovagok. Jelenleg 8 társaság áll fónn Párisban 30 millió frank tőkével.

Elvégre még egy bizonyos Henfrey, Baltimorében 1801-ben véletlenül szintén fölfedezte a fénygázt, és gyakorlati yankee létere, azonnal alkalmaztat. Nagybó feltűnés végett egy dereglyét világított ki, mely 150 lábnyi távolságban a parttól horgonyt vetett, és csövekkel a száraz földdel volt összekötve. E látvány a nagyszámú nézők köztetszését megnyerte és az új világban, hol az előítéletek nem bírnak annyi befolyással mint a tengeren innen, Baltimore már sokkal előbb mint London, gázvilágítását bírt.

Némethon és hazánk nem igen sietett az új világítási mód előnyeit megszerezni. Lebon kísérletei ugyan gyakran ismételtettek még nagyobb mértékben is különféle gyárakban, mindamellett a légszészvilágítás nem tudott elterjedni, ámbár a tudósok mindenütt kedvezőleg nyilatkoztak. Még 1817-ben Prechtl vezetése alatt a bécsi polyechnikumba újra történtek kísérletek, mindamellett, hogy London már évek óta mutatta, mit lehet e téren elérni.

A német még nem tudta az új találmányt sajátjává tenni; elvégre egy angol társaság 1831-ben magára vállalta *Berlin* kivilágítását, évenkénti 31,000 tallérért. Csak saját nyereségére gondolván, a szabadalom lefolyta után, a társaság oly makacsan megtagadott minden alábbzállítást, hogy még a német türelem is sokalta, és a vállalat honi kezekbe került. Számos város követte Berlin példáját; Stettin, Königsberg, Danzig, Elbing Magdeburg, Bécs, hazánkban Pest, újabb és legújabb idők óta gázzal világítottatnak.

Általában örvendetes lendületet nyer az új rendszer és még kisebb

városok is, mint Güstrow, Gera is azt bizonyítják, hogy a gázvilágítás még kedvezőtlenebb viszonyok közt is virulhat. Mennyi a teendő e tekintetben hazánkban, hogy ha nem is Angliát, de legalább Németország utólrá! Jelenleg az ország fővárosa, Buda utcáit is kezdik gázzal világítani, bár ott most még egyiptomi sötétség uralkodik, s a sinlődő olajmécsék, bolygó tüzek gyanánt csak önmagukra arasztanak világot.

A gázvilágítás világi útját megkezdte; még gyermek korában Egyiptomba vándorolt; jelenleg a Cap város Afrika legtávolabbi csucsán ragyogó fényében tündöklék és bizonyos, hogy máshová is terjedt, hol O-Britannia uralkodik.

Bilbao, Biscaya fővárosa, csak 20,000 lakossal bír, de gázzal világítatják ki, míg sokkal nagyobb német városokban, még a hirlapokban is silány olajmécséket a világítás non plus ultrájának mondják.

Elvégre legyen szabad egy pár szót szólnom a gyulékony légekről, melyek több helyt a földből nagy mennyiségben tólnak ki. A legismertebb gázforrásokhoz tartoznak a világhírű ugynevezett „örök tüzek“ Bahúnál, a Casp. tenger partján és a Dauphinéi tűzforrások, melyekről a középkor óta sok mese és monda kering, míg a régi rómaiak efféle légfolyamokat semmi természetellenit nem láttak. Különösen gazdag e tekintetben Olaszország az Apenninek közelében p. o. Pietramala, Velleja, Barigazza, Bologna Parma vidékén. Számosak a források a Cordillerákban, Magyarhon és Erdélyben (p. o. Kis-Sáros és Felső-Bajomnál), Görögországban és Északamerikában.

Imitt amott e termények fűtése vagy világításra is felhasználhatók; Fredonia kis helység New York államban, az Erietó partján természetes gázvilágítást bír, és a láng csak évenkénti másfél dollárba kerül.

Erdélyben, egy kőszőlőknél 1826 óta egy természetes gázforrás szintén világításra szolgál. — Legnagyobb szerű pedig e csodálatos tünemény Chinában a Sym-Techuan tartományban, hol a tűzforrások artezi sóforrásokkal együtt eszerenkint fordulnak elő. Ott is világításra és a sóvíz főzésére használtatnak.

Schober Béla.

Két régi oklevél.

A Vasárnapi Ujság f. évi 9. számában „Régiségek“ cz. a két iromány közölteték, mint érintve is van, leginkább azon okból, hogy kimutatassék, mikép a XVII. században N.- és K.-Oroszi egy uradalomhoz tartoztak. Mielőtt e némi tekintetben figyelmet érdemlő mváros történeti multját megismertetném, és igen sok ügyben használható levéltárak előlegesen is pár régiségi adattal kedveskedném: mint az ott kimondott vélemény elvitázhatlan bizonyítéka, álljon itt tanulságul eme két magas helyről érkezett irat, melyek Nagy-Oroszi — másképp Oroszfalva — levéltárában számos latin eredeti vagy eredeti németből latinisált hiteles okiratokkal egyetemben mai napig híven őrzöttek.

Czim: „Nagy és Kis Oroszi bíráknak és Eskütteknek adassék.“

(Ph.) (Ph.) (Ph.)

A levél tartalma ez:

„Köszönetünk után In algyon beneteket. Minemü panaszitok és inquiratásokat nemelyektül voltak és vannak, mind magatok leveléből a mind ideküldöt Mestertülvaló háborgattasotokat illeti, irtunk magának is, hogy afféle Dezmakat és szokatlan fizetéseket rajtatok tovább ne ksenet. Nemes Nograd Vármegyétis hasonlóképpen levelünk által meghatalaltuk hogy az Nemes Vármegye beneteket a szokot personalis Taxakon kívül való fizetéseikkel ne nyomorgasson, hanem aztis illendőképpen vesk roatok, mint más több Privilegiátus Mező avagy Szabados Varasokat, tarcsón meg szabacsagtokban, az említett personalis Taxa felvetésében is.

Ami Torday Janos és Szücs Janos közötvaló villangast illeti, parancsoltunk azirantis Levai Harminczasos Kazy János Urk, hogy Törvényesen lássa meg a dolgot, és a Nemes Magyar Camarat aziránt informallya; az töb említett Torday ellen tett panaszotokra végebe menvén Szücs Janossalvaló Törvénykezés az után lesz Resolutiotok. A mi pedig a ti szokot adatokat illeti tik Nagy Orosziak psentaltatok ugyan ötven három forintot egynehány pénzt, de az nem eligh, tudván kötelességeket, azért parancsoltuk hogy ti Nagy és Kis Orosziak az hatra maradt adotokat, szokot aiandektokkal együtt minden kesedelem nélkül megkulygetek, Azonba más követitek is el érkezven, a Nemes Camara be atta Nemes Nograd Vármegye Vice Ispanya Szulyovszky Ferencz Ur Certificatoriait, az irant most hirtelen nem lehetet választotok, hanem rövid idő alatt ugyan magatok általunk megtartoztatot Emberetek által leszen választotok. Ezzel In veletek, Posony 7. Apr. 1691. Mi Császár és Koronas Kiraly Urunk eő Felseghe' Magyar Camaraia Directora, és Tanacsi.“

A másik hitelesítő pecséttel és Várady László főperceptor aláírásával szintén szóról szóra így hangzik:

„En Kglmes Koronas Császár, és Kiraly Urunk eő Főlsége Tekéntetes Magyar Camara Tanácsa, és fő Perceptorata recognoscalom; Hogy az minémő egy Vizát küldötték Nagy és Kis Orosz kiralyi szabadosok Thuri Andrass, Tott Mihál, és Somody Gergely által, az mely niomott belén kévöll Egy mássat hetven négy fontot. Id est 174. Ez említett Tekéntetes Magyar Camara számára; Azonnal, azon Tekéntetes Camara Tisztei Között

el-is osztattott. Kiróll adtam az én Recognitiomom. Posonban die 2. May, A-o 1698. Várady Laszlo fő Perceptor mp.“

Ez irat híhetőleg borítékban volt, s most kúlrata hiányzik, de mint látom, eredeti és hiteles.

S. E. A.

Földregés 1763-ban Komáromban.

A szenvedéstől sokszor látogatott Komáromot 1763-ban iszonyaival tartós földregés hozta remegésbe. Egy a szerencsétlen város felségelését országos adománygyűjtés után czélzó s a Nm. Helytartóság által kiállított kolduló-levél, melynek latin eredeti je a levéltárban őrzöttek, így írja le ez év június 8-nak borzalmaait:

„Folyó 1763. év mult június hava 28-án reggeli 5 $\frac{1}{2}$ óra táján, midőn u. i. a hívek nagyrésze a beállott országos vásár miatt korábban végrekötő az isteni szolgálatot, az egyházakba gyülekezett, sokan már sátraikban áruik eladásával foglalkodtak, s a többiek, jelesül az aggok és gyermekek még reggeli álomban szunnyadozóknak, ezen szab. kir. város a mindenható isten akaratából földregést szenvedett, még pedig oly mérvben, hogy a városban egyházak (kettőt kivéve, melyek az isten ótalmában voltak) számra hét, tornyaik és falaikkal összedültek, 279 nagyobb szerű polgári ház ledült, s 785 erős omlás szenvedett, ezen iszonyatos idő közben 63 személy a romokba temettetett, mások szerint 102-en különböző tagjaikban zuzódtak, sérültek és sebesültek meg; sőt a Vág partján maga a föld is meghasadt, vörös lángok lobogása közben nehézszaú kénköves vizet lövellve a magasba. Ezen iszonyatos földregés szörnyű roborogás- és jalkiállításokkal együtt e szeptember hó 26-ig tartott és a föld még mostanáig sem csendesedett le egészen. 1763. szeptember 30-án. Keglevich József m. k. gróf. Balogh János mk.“

Közli Rovács Albin.

Vegyes Jegyzetek.

Közli Dr. Bardocz Lajos.

A strucz-madár gymra. A lyoni „Fête d'Or“ parkban a nöstény strucz madár durva kezek által megölve, és ékes tollaitól megfosztva találatott. Az állat felbontatván, következő tárgyak találatok gymrában: Nagy mennyiségű árpa és (mintegy 4 font!) kavics, mely utóbbi köztudomás szerint az állat emésztéséhez szükséges. Ezekon kívül találatott 3 agyag pipa, melyek közül az egyik zöld szinuel volt bevonva, egy 20 centimerer (7 $\frac{1}{2}$ hüvelyk) hosszú kés, réz nyellel, 25 egyenruhára való gomb, egy 50 centimes darab, 32 darab sous és centimes, valamint még másféle pénzdarabok, 6 nagy dió, óralánc-darabok, egy darab galagonya cső, és egy centimeter hosszúságú drót, mely a madár begyét gymrárt átszurta, anélkül, hogy egészségének ártott volna.

(Aus der Heimath)

Emberhalál az angolországi kösznébányákban. Angolországban az utolsó évtizedben (1851-től 1861-ig) 605.154.940 tonna köszné ásatott ki a bányákból, és emellett nem kevesebb, mint 8166 ember vesztette életét. E szerint minden 71,880 tonna vagy 1.434.600 mázsa kösznére egy emberélet esik. Az évenként Londonban elfogyasztani szokott 5 millió tonna köszné 70 ember életébe kerül. Ezen már magában véve irtózatos tény eléggé tanuskodik arról, mily kevére becsültek az annyira magasalt Angolországban a szegény munkás élete. E szerencsétlenség legnagyobb része a bánya tulajdonosok rovására számítható fel. A bányákba legtöbnyire csak egy bejárás vezet, és szerencsétlenség esetében, ha ez is el van zárva, a munkások mind fel vannak áldozva. Ez töbnyire takarékosági szempontból történik; de hogy mily kevéssé van itt helyén a takarékoság, a Hartley-féle bánya legújabb borzasztó példája tanusítja, hol oly sok munkás vesztette el életét. — Ezek következtében a northumberlandi és durhami bányamunkások kérvényt adtak be a parlamenthez, melyben kívánják, hogy a bánya tulajdonosok arra kötelezessenek, hogy több gondot fordítsanak a munkások életének biztonságára, mint saját pénzes erzenyökre. Kívánják tehát, hogy minden bányába két bejárás készíttessék; hogy azon esetre, ha az egyik beomlanék, a másikon a szegény munkások megmenthessék életüket; hogy a bányákra nagyobb felügyelet gyakoroltassék; és hogy a bányák jó szellelőkkel látassanak el, hogy ezek által a bányákban kifejlődni szokott gáz meggyulladás által előidézhető fellobbanások elkerülteszenek.

Strucz-vadászat. A beduinok a struczmarakat akkor vadásszák nagy előnyvel, midőn azok tojnak. Midőn a nösténystrucz tojásait a homokban már elrejtette, azoktól némi távolságra félremergy, és szemait a tojásfészkekre függesztvén, addig várakozik és őrködik, míg az élelemért kiment him vissza nem jő, s őt az órállásban fel nem váltja. Mihelyt a beduin a struczfészket feltalálja, első teendője az, hogy a fészek háttérben egy kis rakást készít magának, amellé megbuvik és czélra kész fegyverrel várja, hogy a him a nösténytől eltávozzék. Ha ez megtörtént, a honmaradt nöstényt lelövi, azt azután támasztékok segítségével természetes állásába helyezi, a vérnyomokat eltakarja, és megint megbuva várja, hogy az élelem kereső him visszajön. Midőn ez is hazajő, holt társához hasonló sors várakozik reá, és a beduin a struczpart a tojásokkal együtt hazaviszi.

Vasárnapi Ujság 45-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Legyünk circumspectusok!

III.

Ez idén a muzeumi ipartárlaton több mutatványt találunk honi gyapotból, mely kitűnően sikerült, a mienkél mindenestre jobban; van egy kiállító, ki egy egész font gyapotot képes felmutatni.

Egy egész font gyapot!

Ez bizonyosan igen sok annak, ki nagy felügyelettel összegyűjté; de mikor egy millió köteget kívánunk tölteni! Az a kérdés, hogy ha kicsinyben tudunk természeteni, előállíthatjuk-e nagyban? és ha előállíthatunk, versenyezhetünk-e „más“ természetőkkel.

Azt felelik rá: miért ne? Száz holdat is beültethetünk vele, van jó földünk, megtermi azt, s a mostani gyapottárok mellett jobban fog fizetni, mint a dohány, mint a bor, mint a buza.

Csak hogy meg kell gondolnunk, hogy a mostani árakat az amerikai háboru idézte elő, s az nem fog tartani örökké, akkor ismét visszatérnek a harmadévi árak. Amerikában nem ismerik a földadót, ami nálunk mindjárt drágább teszi a terméket; — ott rabszolgakéz végzi a munkát, itt drága napszámos; — New-Yorkból Southamptonig a szállítás kevesebbe kerül, mint Temesvárról odáig. — És még egy meggondolni valónk van.

A gyapot nem olyan termék, mint a buza, a mit kévébe kötve, — mint a szőlő, a mit kádba gázolva, — mint a dohány, a mit szinre fűzve hazáig lehet szállítani. A gyapotot rögtön a termelés helyén le kell tisztítani a magjáról, mert attól összezsirósodik és semmire sem lehet használni, mint mécsbélnek. Tehát a termelő háta mögött kell állni a gőzgépnek; minden száz holdra legalább egynek, mert a leszüretelt gyapotot csak fején lehet szállítani; a szekér rázásától is mooskolódik, a gőzgép (égreneur) aztán nagy komplikált műtettel leszed minden magot a gyapotszalakról fűrészfogaival, a kefehenger lekeféli, s a szeletet felbolyhosítja s csak ekkor van a gyapot abban az állapotban, hogy haza lehet vinni. Tehát a gyapotszűrethez tisztító gép is kell, és az nehány ezer forint tökélt kíván.

Ha tehát hazánkban gyapot-termelést akarunk meghonosítani, az jó lesz, hanem először is kell hozzá egy töképenzes társulat, mely beruházásokra sokat áldozhasson s eleinte, ha kell, a versenyzés veszteségeit viselni is képes legyen; másodsor ennek a társulatnak ki kell eszközölni a kormánytól legalább is husz évszázados engedélyt, és harmadszor gondoskodnia kell, ha nem is afrikai fekete tenyerekről, de legalább is chinai kúlikról, a kik főt riskása mellett elnapszámokodnak.

Addig pedig, míg e körülmények mind előállíthatnának, maradjunk meg a mi kedvencz növényeinknél a dohányynál, bornál, buzánál, a kik ha nem „king“-ek, de legalább is tekintetes urak, s ha épen valami hibás terméket akarunk mellékesen is mivelni, akkor forduljunk a selyem-termeléshez. Olaszország főgazdasága a selyem. Ezt igazán lehet az utfélen, a sövényen előállítani; ennek a termelésre hat hét alatt bevégeződik; nem nyersen is el lehet küldeni a világ végére; ezt a kormány intézkedései nemcsak nem terhelik, sőt protegjálják, s erre nézve nincsen rossz termés, minden évben egyforma lehet a szüret.

Egy pesti ismerőstünk (M. F. ügyvéd) ezeltől nyolcz évvel kezdett a Széchenyi hegyen selyem-termelést nyolcz hold földön, akkor mindenki nevette, az idén aztán már volt két ezer pengő forint jövedelme a selyemből, csengő huszasokban. Tessék megkérdezni a gyapotot: ad e 8 holdról annyi hasznót?

Addig pedig, ha valaki kuriózumképen ohajtja természeteni a gyapotot, azt korán megl ágyba vessé, különben minden évben a patikából hozathatja meg a velet magot, mert a gyapot olyan növénykirály, a kinek a magja itt nálunk a szabadban meg nem érik.

Jókai Mór.

Irodalom és művészet.

„Arany János), a szerkesztése alatt új évkor meginduló szép-irodalmi lap érdekében író társaihoz nyílt levelet intéz, melyben kijelenti, hogy a fűsült a lap tartalmára szándékozik fektetni, mit az írók jó díjazása által akar elérni. A többi közt említi: hogy a „Szépirodalmi Figyelő“ czimét is megváltoztatja és lesz „Koszoru“. Ez utóbbi név nem akar fenhéjzani, vagy koszorukat osztani és fogadni el, csupán annak symboluma, hogy a magyar írók egy koszoruban nyújtják itt műveiket a közönségnek. — E „Koszoru“ megindul jan. 1. 1863. s megjelenik a Figyelő alakjában, de fél ívvel megbővítve, hetenkint egyszer. De a „Koszoru“ fennállása csak ugy tekinthető biztosnak, ha mintegy 1000 előfizetője találkozik. Ha ennyi száma december utolsó napján valószínű kilátása nem lesz, ekkor meg sem indul. Ha decemberben remény mutatkozik: ugy megindul a lap, de csak akkor foly tovább az első félévvel, ha e fél év alatt bebizonyul, hogy várakozásunk nem sokat csalódott. Különben az első félévvel megszűnik, azon szomorú tapasztalással gazdagodva, hogy nálunk nincs még oly közönség, mely tisztán tartalmáért becsülne szépirodalmi lapot. E feltétel a közönségnek előre, még a programmban, tudtul adatik, hogy a lap meg nem indulása, vagy oly hamari megszűnése mindenkinek érthető legyen. — A „Koszoru“ fölapja szépirodalmi, u. m. kötött és kötetlen alaku költői

Var. Ujs. 45. sz. — 1862.

dolgozatokon kívül, általános műveltségterjesztő cikkekben is gazdag változtatás lesz, s ezek az egész művelt közönség számára kellemesen lesznek előadva. Ez új lapra, mint szépirodalmunk valóságos díszére, a közönség figyelmét előre is föl hívjuk.

+ (Uj zeneművek.) Rózsavölgyi és társánál következő új zeneművek jelentek meg: 1.) „Revue theatrale“ Prophete, Ára 70 kr. — 2.) „A tévedt nő“ Verditől átírta Kovátsik. Ára 1 ft. — 3.) Fűzér kétkézre szerzett legkedveltebb zenedarabokból. „Picciola“ Richard B.-tól. Ára 50 kr. — 4.) „Douce Reverie Mazure“ Badarzewskától Ára 80 kr.

+ (Dobsa Lajos) ismert nevű színműírónk rőpiratot fejezett be, mely a nemzeti színház ügyeinek rendbehozásáról értekezik.

+ (Jókai Mór legújabb regénye) „Az új földesur“ 3 kötetben megjelent. Ára a 3 kötetnek 3 ft.

+ („Árpád sirja“) czimmel, ifjabb Rész Ensel Sándortól egy füzet jelent meg, mely külön lenyomat a Vasárnapi Ujság legközelebbi számaiból. A munkát öt rajz is ékesíti. A füzet ára 30 kr.

+ („A fekete gyöngy.“) Sardou Viktor regénye, magyar fordításban is megjelent Laufer és Stolpnál. Forditta Bodor Károly.

+ (Pozsonyban politikai napilapot) szándékoznak alapítani.

+ (Az ember tragédiáját) Madách Imrétől, Dietze Sándor németre fordítja.

** (Német szépirodalmi lap Pesten.) Enyi Czigler Hermina, ki egy kötet német költeménye után ismeretes, német szépirodalmi lapot indit meg új évkor „Iduna“ czim alatt. Czélja főleg hazai irodalmunk ismertetése leendő.

+ (Magyar opera a bécsi udvari színházban.) Doppler „Ilkát“-ját a bécsi udv. színházban előadásra már kitűzték. A czimszeretpet Liebhart k. a. fogja énekelni, ki azt, a nemzeti színpadon vendégszereplésekor, már személyesítette.

+ (Föltámadt halott.) A „Pécsi lapok“ Bánffy Simon szerkesztése mellett új évkor ismét életre jönnek. E tapintatos vidéki lap az életet meg is érdemli.

+ (Zala-Somogyi népnaptár) jelent meg 1863-ra. Szerkesztette Nagy Jani. Nagy-Kanisán kiadta Wajdits József. Borítékán Deák Ferencz és Somssich Pál arcképe s Zala és Somogy czimerei láthatók. Kiállításra igen díszes; tartalma is elég változatos volna, ha tul nem volna terhelve botránköziség rosza versekkel.

+ (Kaposvárra színtársulat érkezett) Drágus Károly igazgatása alatt, s az előadásokat Dobó Katiczával kezdte meg.

** (Betiltott színmű, melyet mégis előadnak.) Augier Emil, párisi író, legközelebb egy új drámát ír, mely öt felvonásban az ultra montan pártot gunyolja. A színházi censura a darabot betiltotta, de a császár annak adását megparancsolta. A közönség természetesen feszülten várja.

** (A „Sárospataki füzetek“) czimű protestans és tudományos folyóirat hatodik évfolyamának VIII. füzeté is megjelent Sárospatakon. Tartalmát a Tárcza apróságain kívül két hosszú értekezés képezi. Az egyik: „Vezérelvek a bibliai történetek tanításában“, a másik „Záchy Jeromos“ reformator tanulságos ismertetése.

** (Latabár színtársulata Kassán) okt. 25-én kezdette meg működését.

Egyház és iskola.

+ (A szent Bazil rendnek Magyarországon) jelenleg 10 kolostora van: Mária-Pócson, Munkácsban, Krasznobrodon, Berczán, Bikszádon, Mis ticzén, Huszt-Baranyán, Bukoczon, Mojczén, Felső-Karaszlón. A szerzet tagjai, összesen 80-an neveléssel, tanítással foglalkoznak.

+ (A mária-pócsi g. k. képezdében) s az elemi négy osztályban összesen 106 tanuló nyer oktatást. A tannyelv magyar és orosz.

+ (Az ungvári gymnasiumban) a ruthen nyelvet rendes tantárggyá tették, s külön tanár vezetése alatt, minden ruthen ifju nagy szigorral tanulni köteles.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

— (Figyelmeztetés a dunántúli vinczellér-képző intézet sorsjátéka ügyében.) A nagyméltóságú udvari kancellária 16184. számú leirata által kegyesen tudatni méltóztatott, miszerint a cs. k. pénzügy-miniszterium beleegyezvén, hogy a dunántúli vinczellérképző intézet javára rendezett sorsjáték visszavonhatlan huzása ez év november 2-ika helyett 1863. év télfolyama alatt, tehát martzius haváig terjesztessék ki. Minélgyova van szerencsénk mindenkit, kinél sorsjegyek vannak, figyelmeztetni, hogy a befolyt pénzeket S. H. Gutmann urhoz, Kanizsára beküldeni, a sorsjegyeket azonban további elárúsítás végett megtartani sziveskedjenek. A huzás határnapja legközelebb kibocsátandó hirdetésekben tudatva leendő. A játékrendező-bizottmány nevében, Jagócsi Péterffy József, bizottmányi tag.

** (A nemz. Muzeumban, a kertész gazdasági kiállítás) nov. 1-jén délel 12 órakor nyílt meg s e hó 15-ikéig fog tartani, s látogatható reggeli 9 órától délután 4-ig. A kiállított gyönyörű példányok megtekintésére nagyon érdemesek, miért reájok a közönség figyelmét föl hívjuk.

** (A csanádi mezei alakulandó gazdasági egyesület) okt. 27-én, Batonyán tartott gyűlésében, kevés módosítással a csongrádi alapszabályokat fogadta el. Ideiglenes elnökül Náray Tamás, titkáruk pedig Babó Imre választották, közfelkiáltás útján. Az alapszabályok, jóváhagyás végett, felsőbb helyre már föl vannak terjesztve.

** (A székesfehérvári bor-, gyümölcs s kerti terménytárlaton.) Fehérmegye kitűnő bori s kerti terményei gazdagon voltak képviselve, csak a gyümölcskiállítás nem volt kielégítő. A gazdasági egyesület által kitűzött jutalmakat, egyesületi elnök gr. Cziráky János okt. 26-kán osztotta ki.

** (A gabona-kivételből) a vasutakon ez évben két millió forinttal volt kevesebb a bevétel. E csökkenést nagyrészt a gőzhajó-társulat versenyzése okozta. A közönségre vizsgálat, hogy a forgalom amit veszített a révén, megnyerte a vámon.

** (Eger borkereskedésére) kedvező esemény volna, ha Gyöngyöset Egerrel vasutvonal kötné össze. Eger népességét, s környéke jelentékeny bortermelését tekintetbe véve, a vállalat nem volna oly merész, mint minőknek látszik. Szép volna, ha erre egy magyar társulat vállalkoznék.

** (Az aradi lóversenyen) a második napi futtatás következő eredményel történt: I. Asszonyágadj Bauer hadnagy Gathercole, lovag gr. Eszterházy M. 1; Koppély Károly id. s. p. fv. k. Lessima, tulajd. 2; Kabdebo Zsigmond 5 é. s. p. k. Luczia, Weinberger 0; Gathercole vezet, Ottill, Luczia, Pessima egyegy lóval utána 1/2 mfr sebesebb iram kezdődik s a vezetőjét határozottan megtartotta Gathercole, a három ló csomóban követi, melyből Pessima s utóbb Ottill kibontakozván, e rendben érkeztek be, Gathercole 2 ló hosszal könnyen győzött, idő 4 p. 35 mp. — II. Aradi pályadij. Almos, Remény s Pannonia visszavontatván, Claudius körüljárt. — III. Mezei gazdák versenye. Révész Mátyas kigyósi 3 é. p. k. 1. Turay Antal aradi 7 é. p. k. 2; futott még hét ló, a versenyés igen élénk, a kigyósi kanca kezdetül végig vezet, s könnyen nyer; a kitűzött díjakon kívül a nyerek erüst éremmel is jutalmaztattak. — IV. Vigaszverseny. Koppély Károly, id. f. v. k. Pessima, Penson W. 1 Atzél Péter 4 é. f. k. Coralie Somi Sándor 2. a pálya nagyobb részét együtt haladván meg, a fordulótól erős küzdelem kezdődik, Pessima egy fejjel győztes. — V. Magánfogadás 1 mf. Schneider Ádám, Sztankovits N. aradi polgárok és Lehner kigyósi lakos között; az első indulás Sztankovits lova makacssága miatt meghiúsulván, új indulás után Sztankovits lova a pályakörbe betör s lovasát csakhamar leveti, a másik kettő erősen küzdve, holt versenynyel érkezett be. — VI. Akadályverseny. Gr. Szápary Iván, b. Kotze hadnagy és b. Simonyi Lajos nem nevezvén gr. Stocken kapitány által nevezett gr. Eszterházy M. 5 é. derek k. My Mary a kitűzött 15 akadályt, — a 12 láb széles árok kivételével — szépen s határozottan átugorván a 3 1/2 mfd pályát bejárta.

Közintézetek, egyletek.

— (Figyelmeztetés) a magyar írók segélyegylete javára rendezett sorsjáték ügyében. Alulírott, mint a magyarírók segélyegylete igazgató bizottságának segédelnöke, egyszersmind mint ki a sorsjáték rendezése s végrehajtási felügyelettel bíztam meg, a sorsjegyek elárulásával közreműködő hazafiakat és honleányokat következőkre kérem fel s teszem figyelmeztetés: 1) A huzás, a mint az a játéktérben is közzététetett, folyó hó 29-ikén okvetlen és visszavonhatatlanul végre fog hajtatni. — Ugyanazért: 2) A sorsjegyekért járandóság és az el nem árusított sorsjegyek beküldésének véghatáridejéül a) a vidékiekre: folyó hó 24. b) a pestiekre néve pedig ennek 28-dik napja tüzetik ki. Az e napon be nem számolt sorsjegyek az illetők által megtartottaknak tekintetvén: áruk kivételésbe tétetik. 3) A nyereménytárgyak teljes jegyzéke a kisorsolási okmányokkal együtt és egyszerre tétetik közzé a hazai hírlapokban, és küldetik meg azoknak, kik a sorsjegyek elárulásában közremunkálni szívesek voltak. Előbb ez azért nem történhetik, mivel a nyereménytárgyak folytonosan érkeznek s ez alkalmasint tartani fog a huzás határnapjáig. Különb mint eddig, úgy ezután is az érkezett nyereménytárgyak jegyzéke részletlenül közzétudomásra fog hozatni. E napig a beküldött és bejelentett összes nyereménytárgyak száma megközelíti a 300 darabot. Minden a sorsjegyekre vonatkozó tudakozódások, pénz, sorsjegy, nyereménytárgy-küldemények Sztankovits Lajos megbízott pénztárnokunkhoz (Üllői ut Köztelek) intézendők. — Kelt Pesten, november 1. 1862. — Báró Eötvös József.

+ (Az orvostanhallgatók segélyegyleténél) a választások következő eredményel történtek meg: Elnök: Szeremley Mihály. — Jegyző: még nincs. — Választmányi tagok: az 5-öd évesek közül: Buzinkay Gyula, Krenn Géza és Mangin Károly; a 4-ed évesek közül Császár N. János, Varga Géza és Verebélyi László; a 3-ad évesek közül Csiky József, Geszner Jenő és Torday Ferenc; a 2-od évesek közül: Policzner Mór, Szentkirályi Kázmér és Tomcsányi Imre; az 1-ső évesek közül: Berger Hugo, Encz Géza és Szeremley Lajos. — A választmány kebeléből alelnökül: Verebélyi L., id. titkáruk: Varga G., pénztárnokul: Krenn G., könyvtárnokul: Geszner J., segédjegyzőül: Torday F. választattak meg.

+ (A Kisfaludy-társaság kiadványaiból) mintegy 37 ivnek nyomtatása elkészült és legközelebb szét fog küldetni. Ebből egy füzet a „Századok legendájának“ válogatott része, Szász Károly jeles fordításában, két füzet pedig Thackeray legnagyszerűbb regényének, Esmond Henriknek, első kötete. Eszerint (Bede Ádám utolsó füzetével, mely 13 iv) a társaság 1862-re már 50 ivvel van készen, s folytatón az évre s a jövőnek elejére következni fog Thackeray regényének hátralevő része (2 füzetben.) Molière há-

rom vigjátékának művészi fordítása Kazinczy Gábor által, s Onyegin verses fordítása Bérczy Károlytól.

+ (Az első magyar biztosítási társulat életbiztosítási) osztályának havi kimutatása 1862. october havában. A. 167 darab halálesetre szóló kötvényig 265,881 forint. B. 69 darab életben fizetendő 111,900 ft. C. 6 nyugdíj 1000 ft. Összesen 378,781 ft.

Közlekedés.

** (Az államvasutársaság főigazgatója) által legközelebből kibocsátott hirdetmény szerint a Pestről Temesvárra pénteken és Szegedről Pestre szombaton induló gyorsvonatok e hó végén megszüntetnek; azonban a hétéfn Pestről Temesvárra és kedden Szegedről Pestre induló gyorsvonat menete a Baziást érintő gyorsvonatok menetének tökéletes felfüggesztéséig továbbra is fenntartatik.

** (A zágráb-károlyvári vasutvonal érdekében) a zágrábi kereskedelmi kamra folyamodást nyújtott be a horvát-tót helytartótanácsához, hogy a déli állam-vaspályatársaságot szelítsa föl annak kijelentésére: vajjon a nevezett vasutvonalat, kötelezettsége szerint, ki akarja-e építeni, s ha a társaság tagadó választ adna, kötelezettsége teljesítésére törvényes uton kényesítgato.

Balesetek, elemi csapások.

** (Szeged környékén a rablások) elhatalmasodása félelmes szint kezd ölteni. Nov. 1-én egy vasuti hivatalnokot raboltak meg 3500 ftig, ki Szegedtől Temesvárig a munkások hetibérét volt fizetendő. Az első állomásig, Szőregig ment a fizetés, de a legközelebbi állomásnál a vasut már el volt torlaszolva, mire a vonal kénytelen volt megállni. Az őrházolt hat álarcos rabló jött elő, s a pénz pontos tudomásával birva, azt mind elvették, a hivatalnok aranygyűrűjét azonban, megtudván, hogy az anyai emlék, azonnal visszaadták. A csendőrség e tervről már előre értesítve volt, s 12 csendőr polgárházban, előtte való nap, mint a melyen a fizetéses történeti kellett volna, kémszemlet tartott a vasutvonal mentében, de gyanu embert nem talált; természetes, mert a fizetés elhalasztásáról a rablók pontosan voltak értesülve, a csendőrök pedig nem. Két csendőr a rablás napján is ajánkozott kíséretül, de a társaság az ilyeneket sem szokta ingyen szállítani, a hivatalnoktól pedig a vitelbérnek saját zsebéből fizetését követelni nem lehet.

Mi újság?

** (A székesfehérvári adatsóknál) két boltozott sirra is akadtak. Halomra hányt csontok, koponyák nélkül mutatták, hogy az egyik sírföl volt törve s ki volt rabolva. Hogy a másikhoz hozzájuthassanak, róla másfél öl magas földet kellett elhányni. Ezt is feltörve s kifosztva találták, mi onnét bizonyos, hogy minden kapavágásnál a márvány sarkophag száz meg száz darabjára találtak, melyek bár oly kicsinyek, hogy egészeszű szerkeszteni lehetetlen: de egyes darabokból látszik, hogy nem egyszerű márványtábla, hanem diszes faragványokkal ellátva volt. Tovább ásva, a nyugati oldalon egymás mellett feküdt 5 halott, melyek közül kettő, életében öles magas-ságu lehetett; tovább még két csontváz feküdt, rendszeren, kelet s a királyi sír felé nézve, de ezeknél már csak fakoporsó nyomaira akadtak. Az elszórt királyi csontok összeszedése és egymáshoz illesztése lehetetlen. A templom keleti részén megtalálták a második templom kereszthajójának zárfalát, s félkörű apsisának kezdetét, de folytatását nem. Itt még irtalmatlanabban bántak a kövekkel, mint amott a csontokkal. Hihetőleg jelentéktelen házak építésére hordták el oly emberek, kik nem tudták, mit cselekszenek.

** (Az Akadémia épületénél a munkálatok) igen szépen haladnak. Az épület már jó magasan áll ki a földből, úgy, hogy az ajtófélfákat is támogatják. A jövő év teléig, ha az idő kedvez, a palotának nemcsak kétemeletes része, hanem a többi is föld alá kerül.

** (Egy pesti háziorvó végrendeletében) minden lakójának 50 fto hágyományozott, örököse azonban mindegyiknek házbérét 60 fttal emelte fölébb.

** (A pestvárosi hatóság) legújabb rendelkezése folytán, a városház harmadik emeletébe az illető hivatalok csak jövő évi Sz.-György napkor fognak beköltözni.

** (Emich Gusztáv), mint a Bolond Miska kiadója, egy óra terjedő fogságának kitöltését, a Károly kaszárnájában, e hó 4-én este már megkezdette.

** (Szathmáry Károly) a Magyarország elítelt szerkesztője, tudatja barátaival és ismerőseivel, hogy jelen helyzete bárminemű magánlevelek elfogadására nem alkalmas.

** (Homer legnagyobb kedvelője), egy angol tudós, Queensley, végrendeletében meghagyta, hogy halála után bőrből pergament készítsenek, s reá Homer líliását írják föl, mely ritka példányt azután a brit muzeumba helyezzék.

** (Késő mennydörgés.) Zágrábban az okt. 27-én dühöngött nagy zivatar alkalmával villámlás és mennydörgés is volt. Ily késő ősszel minden-esetre a rendkívüli tünetek sorába számítható.

+ (A készes ellopott hus.) Nagy-Szántón a mult éjék egyikén vágószéket feltörték, s az ott talált húst és fagynt ellopták. Másnap a húst egy községi esküdt lakán találták s corpus delicti a jegyző kamrájába zárták el. A következő éjen a kamrát is kiásták, s a huson kívül a jegyző ott levő ingóságait is elvették.

** (Deák Ferencz) nagy hazánkfia, a telet Pesten töltendő, okt. 28-ikán a legjobb egészségben ide érkezett.

** (A pest városi határjárás bizottság.) mely 50 személyből áll, előmunkálatait már befejezte Pestváros határát szederfator fogja jelölni.

** (Meszlényi Gyulát.) a primás levéltárnokát, a pápa titkos kamarásvá nevezte ki.

+ (Egri hírek.) Egerből, nov. 3-ikáról írja levelezőnk: „Ujra érdekes események sorának volt szintere városunk, melyeknek röviden összevont elszámolása — úgy hiszem, — nem lesz érdektelen olvasmány a t. közönség előtt. Hosszu tíz éves szünet után jogakademiánk újra megnyitott, s a megnyitás ünnepélyét derék érsekünk magas személye s remek beszéde emelte. Egyelőre a tanuló száma a három osztályban alig éri el az ötvenet, de kezdeményül — s tekintve azt, hogy a nyilvánosság ki hirdetés kedvezőtlen okokból csak későn történhetett meg, — ez is elég. A jogakademiái ifjúság nemes irányú működése már most is nyilvánul, a mennyiben e hó 26-án a budai népszínház javára — mint az Egri Posta mondja — bált fognak rendezni, melyben a megjelenőket főleg az öltözködni egyszerűség szem előtt tartására kéri. A. E. P. mint halljuk, jövő évre vetélytársra akad, egy Egerben megjelenő „Mitra“ című polit. lapban, melyet Violet Ottó kezdő munkerekedő kiadása mellett bizonyos Szederkényi nevű volt kis pap, a mult évben jogász, fog szerkeszteni. Sok szerencsét kívánunk a keletkező lapnak, és ismeretlen nevű szerkesztőjének, — ha az engedélyt megnyeri; csupán azt találjuk egy kissé tulmérészégnek, midőn valaki minden előleges pol. tanulmány s különösen „gyakorlat“ nélkül ily vállalat élére mer állani, főleg oly vidéken, hollegy más, néhány év óta fönnállól lap is, csak tenge/bírja magát föntartani. A mult héten merült fel nálunk a fogyasztási adó kérdése. A város, mint az az előtti években, továbbra is meg akarta tartani a bérletet; azonban „offertok“ kerülvén elő, a bérlet árverés alá bocsátattat, Ez árverés m. hó 30-án tartatott meg, melyen az árverésök ellenében 22,100 fttal a város lón legtöbbet ígérő. Alig lón a dob ráütve, midőn egyszerre — honnét, honnét? — egy „offert“ kerül elő, melyben városunk fogyasztási adójáért Beck nevű jázszerényi izraelita 24,000 fttal felül ígér! Ekkor a városnak kijelentették, hogy Beck a bérlet. A város — mint később hallottuk, — Beck a bérletet a városnak átengedte! Borainkért — mi az idén is mentil kevesebb lett, — fizetjük a roppant accist, s várjuk a jó — vevőt, de minthogy az nemjő, bűnkben — borunkat magunk iszujuk meg. A szegénység napról napra nagyobb lesz, az élet ára emelkedik, — az idő folyton száraz, s így még csak a jövőben sem lehet reményünk! — A mult hó végével egy szintársulat-törődék is megfordult városunkban: Láng Boldizsár társulatának 4—5 tagja. Pár előadást rendeztek, de alig volt közönségük. Csakhamar tova-vándoroltak, — jobb tanáyt keresendők! Nem mulasztatom el azonban dicsegetésre megenliteni, hogy a m. hó 12-én támadt tüzvesz alkalmával károsultak fölségelésére is rendeztek egy előadást, mely alkalommal csekély jövedelmükkel a károsultaknak 8 fttal adtak át.

** (Kegyelel rablók.) Orostonyn helységben történt, hogy okt. 23-ikán este 12 fegyveres rabló, köztök kettő pandur-ruhába, egy pedig budába öltözve, Diós nevű 70 éves aggnak lakára tört, pénzének és különösen nemrég eladott 200 akó bora árának előadására kényszerítvén. A megrémült öreg csakhamar előadott 1200 fto; de a rablók százasokat s aranyakat kértek, s minthogy többet adni vonakodott, a pénzébe vitték, s egyik mutató-ujjának végét tollkással lemetszették. E kínzás után csakugyan kezökre adott még egy csomag bankót, de ezek között százas nem levén, másik újjat vették kés alá. Az agg férfi még egy csomagot adott elő s öntudatlanul rogyott össze. De borral fölébresztetvén, harmadik újjat vágta le, mire aranyai, huszasi s utolsó krajezárai is a rablók kezébe kerültek. Az istentelen rablók 8 óraker hét és félezer forinttal hagyták oda a házat, azon fenyegetéssel, hogy ha zajt it, a házat is reá gyújtják. E borzasztó kegyetlenség az egész vidéket remegésbe hozta.

** (Tüzvesz Konstantinápolyban.) Törökország fővárosában a város kellő közepén tűz ütött ki, s 1000 ház lett a lángok martaléka. A rozsz oltási kísérletek csak nagyiták a veszélyt, mely épen a ridegebb évszak közeledtekor ezer családot fosztott meg védhelyétől.

+ (Part-omlás.) Gyirmóton okt. 27-én két családos ember a Rábca partján fákat ássott. A szokásos déli órát átpihenendők, a rendkívül elapadt Rábca magas, de omladékon partjának enyhébe ültek. Fáradástól elszunnyadva, álom közben a leszakadt part mindkettőt agyon nyomta.

** (Rabló gyilkosság.) Hét hosszutehenyi lakos, Horváth József, Bózsza János, Bartos János, Bali György, Bocz László, Kovács Ferencz, és Bogárdi Mihály előleges tanácskozás után a Bonyhádtól félórára fekvő hegyaljai csárdára rontottak, hogy a jómódú csárdást kirabolják, előre elhatározzán, hogy az egész csárdái személyzetet le fogják gyilkolni. Este a csárdához érve, Kovács József mérai lakost is ott találták. Asztalhoz ülve ettek ittak, míg a Horváth János által adott jelre a házi gazdát s nejét megrohanták, baltautésekkel meggyilkolták. Ezután a csárdás leánya által fölnyitatták a ládát, hol azonban csak pár forintot találtak. Ezt elvitték, Kovács Józseffel együtt, ki öket föliszerte, s kit a kismákonyi szőlőhegyek között szintén meggyilkoltak. E borzasztó hármas gyilkosság elkövetői közül ötöt már elfogták, s mint a vallatásból kitűnt, két kanász kivételével, mindnyájan ifjú legények; telkes polgárok gyermekei, s mégis tanulatlan, miveletlen emberek.

** (Agyúverseny lesz) e hó 9-ikén Megyesen. A 120 ft. értékű ezüst kulacsból álló díjért mindenkinek agara futhat. Az összejövetel helyéül, a megyesi nagy csárda van kitűzve, s indulás reggeli 9 óraker történik.

** (Kornis Károly, 1849-ben menekült) hazánkfia, ki hosszú távolléte alatt napjait leginkább Braziliában töltötte, — haza térhetési engedélyt nyervén, jelenleg aradmegyei rokonai körében időzik.

** (Az időviszágálók) állítják, hogy a tizenkilencedik század oktöber hónapjai között az idei volt a legmelegebb. A szabadban ibolyák is nyiltak, miket Bécsben árulnak is.

— (Nagy-Kun-Türkevitől, a jelen mostoha időjárásról) nov. 3-ról követező tudósítást vettük: Az egész országban már két év óta pusztító marhavész itt is rég óta dühöng s eddig is már két harmadát elvitte szarvasmarháinknak s a lakosság országszerte elhirdet vagyonosságát nagyon megcsökkenté; mihez járult a mult évi s különösen az idei termés szük volta, annyira, hogy sok helyen a belevetett magot is alig fizeté vissza szántóföldünk. — És a mi legfőbb, még a most őszön elvetett mag is a föld alatt van, holott máskor már ilyenkor rendszeren ki szokott kelni, minél fogva a földmivelő már már reményét veszte. — Fenyeged bennünk a mindig lejjebb menő földárja; kutaink kezdenek kiszáradni, folyó vizünk nincs s nem tudom mit fogunk tenni vizünkében. — Az egész nyáron mostanig nem volt nálunk eső s még a mai napig tartott szárazság a barmokat is eledel nélkül hagyá, réteink kiégték s sok szegény ember tűzrevalóját fölemeszté a dühöngő elem. Szóval a lefolyt években a csapások egymást érték s a mostani időjárás még reményeinket is elvevé s így vigaszt csak a közöcsapásban keresünk s abban, hogy igen sok ember reményeit hervasztá el a jelen szomorú ősz; s talán, hogy a tavasz mindezeket új életre serkenti. — K. Cs.

** (A tagosítás és legelő-eltölönés Nádúfalun) okt. 18-án a legbarát-ságosabb egyetértés mellett ment véghez. Az egybegyűlt nép a helység előljáróival az urasági lakban néhány szóval kiegyeztek, s a barátságos egyezségre másnap már áldomást ittak, mert a földesur a jobbágyágnak egy jó hordó bort ajándékozott. A szép s a költséges pörösködéssel, mint látjuk, üdvösebb eredményhez vezet.

** (Névváltoztatás.) A Nyiregyháza való Trsztyenszky család, felsőbb engedély folytán, vezették nevét „Nádasi“-ra változtatta.

** (Halálozás.) Lucskai Bónó Józsefné, szül. kisszántói Dobozy Rozália aszony, Bónó Miklós, volt országgyűlési képviselő édes anyja m. hó 30-án 68-ik évében Mikemözön meghalt. Béke hamvaira!

** (Simonffy Kálmán) ismert zeneszerzőnk, erdélyországi hosszabb körútjából a napokban Pestre visszaérkezett. Különösen a Székelyföldet kutatta össze népdalok végett; de oly dalt, mely Magyarhonban ismeretlen, összesen csak öt vagy hat darabot talált. Zeneirodalmunkra nézve ez is nyereség.

** (A drégelyi pinczék egyikében) a must-forrásnál kifejtett szénsav három vizgyáztalan embert elkábított; hosszú csákllykkal alig lehetett őket szabad levegőre vonsozni, s csak hosszas dörzsölés után jöttek életre.

** (Az apa tekintélynek is megvan a maga határa.) Drégelyen egy apa, már nős fiara a többi közt egyet olyat ütött, hogy az halva rogyott össze. E nem emberi bánásmód, kárhóztatáson kívül, büntetést is érdemel.

Nyilt tér. *)

— Pillinger Ferencz felhatalmazott ügynök s tudakozó-intézet tulajdonosa Bécsben, köszönetet mond a t. cz. magyar közönségnek az évek óta iránta tanusított bizodalomért s midőn ezt továbbra is kikérni bátorodik, egyszersmind van szerencsére jelenteni, hogy tudakozó-intézetét s ügyleti irodáját Sz. Mihály óta eddigi szállásából Landstrasse Unger-gasse 366 sz. a. II-dik ajtóba tette át.

Az intézet, melylyel folyvást magyar nyelven történhetik a levelezés, jövőre is mindennemű ügylet gyors és pontos elintézését ígéri. A gazdasági közönség előnyére mindennemű gazdasági gépeket és eszközöket részben-kinti lefizetésre megszerez, nagyobb vagy kisebb pénzkölszönöket kieszközöl. Körébe tartozik mindennemű adás-vevés, haszonbérbeadás; építkezési tervek, költségvetések s rajzok, gépek készítése, ipar, gazdasági s kereskedési viszonyok iránti felvilágosítások; távirati sürgönyök elküldése — mindenféle iratok, folyamodványok elkészítése, fordítása, másolása; gazdasatisztek, iparosságok, kereskedelmi ügynökök, gyakornokok, nevelők nyelvi s zenemesterek, szolgák, cselédek stb. megszerzése; felfogadása; tőkés s értékpárirok vétele, váltók eladása, biztosítási ügyek stb. stb.

Pénzkölszönöknél, hogy a tudakozódás és utazás költségei kiméltésenek, csak a következő rovatok betöltése kívántatik — 1. A tulajdonos keresztes s vezeték neve, lakhelye, utolsó posta. 2. Mely megyében, járásban, községben s Holdmennyiség 1600 □ ölével 4. Évi földadó poltek nélkül. 5. Betáblázott adósság. 6. Épületek tűz ellen mennyire biztosítva? 7. Örökség által vagy házasság által birja s mióta? 8. Tagosított e? s nincs más per alatt? 9. Hány ezer ftoit kíván kölcsön venni?

Minden egykezetem oda levén központosítva, hogy a ki egyszer irodámot meglátogatta, teljes megelégedéssel hagyassa el azt. Feladott bejegyzési díj 1 ft., levelezési díj 1 ft., utasítási díj 1 ft. mellett még azon nap válasz adatik.

Legyen szabad a tudakozó-intézet fentebbi munkakörére a megbízások pontos, gyors s jutányos teljesítésének ígérete mellett ezuttal is ismételve felhívni a t. cz. magyar közönségre nagybecsű figyelmét. Bécs nov. 2-dikán 1862. Pillinger Ferencz magán-ügyleti irodája (a fenn kitett czim alatt.)

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, okt. 31. „Egy szegény ifjú története.“ Dráma 4 felv. Siránkozó francia színű, de még mindig sokan szeretnek szomorkodni a „szegény urfi“ inséges állapotán. Az előadást ritka szabotosság jellemzi.

Szombat, nov. 1. „A kis árva.“ Vigj. 1 felv. Balázs Sándortól. Ezt követte *Ketten Henrik* hangversenye. A színház ismét zsúfolásig megtelt. Taps és kihívás tömérdek.

Vasárnap, nov. 2. „A peleskei notárius.“ Bohózat 4 felv. A régi darab nagy közönséget csalt a színházba. Mások elmondtak már sajnálatukat a régi s az új notárius közti különbség felett. Leghatásosabb benne most is a vasasnémetek nótája és tánca.

Hétfő, nov. 3. Először: „A csacska nők.“ Vigj. 3 felv. Ismét egy mulatságos francia vígjáték, mely egy estét igen kellemesen tölt be s a nők csacska természetét tekintve, még jó erkölcsi leckét is szolgál. A két csacska nőt Priell Kornelia és Lendvayné finom művészettel adták.

Kedd, nov. 4. „Egy csésze thea.“ Vigj. 1 felv. Utána *Ketten Henrik* hangversenye. Ma is megtelt a ház s fiatal művész hazánkfia hangos tetszés között oldotta meg nehéz feladatát.

Szerda, nov. 5. Másodszor: „A csacska nők.“ Vigj. 3 felv. A darab ma is tetszéssel fogadtatt, de azért hosszú életet nem jósolhatunk neki. A két főszerepen kívül (Priell Kornelia, Lendvayné) ma a mellékszereplők is, mint Szigeti, Feleki, Lendvay jobban kitűntek.

Csütörtök, nov. 6. „Fördőre kell menni.“ Vigj. 1 felv. Ezt követte *Ketten Henrik* utolsó hangversenye.

Budai népszínház.

Okt. 31. Nem volt előadás.

Nov. 1. „István első magyar király“ dráma 4 felv. Dobsa Lajostól. Megszoktuk e darabot a népszínházban igen jól előadva látni. Ez alkalommal némely szerepek új személyesítőkre találtak. Pétert Takács adta, s helyes fölfogása e nehéz szerepet szépen domborította ki. *Crescimira* Mátray Mari volt, de drámai szerepre őt épen nem tartjuk alkalmasnak. Egyhangú elmosódó játéka Crescimirát nagyon szintelenül ábrázolta. Együdünek *Zebusz* Péternél sokkal jobb szerepe.

Nov. 2. Először: „Egy nyugalmas udvari szállás“ vagy „Pozdorek viszontagságai“ vigj. 3 felv. Francia eredetiből magyarította *Tarnay Pál*. Minden belbecs nélküli, sok valószínűséggel bíró, de a vasárnapi közönséget sokszor megnevettető darab. A benne nagy számmal előforduló sikamlós kifejezéseknek, — melyek sok helyt a jobb izlést sértik, — kitörölését vagy módosítását ajánljuk az illetők figyelmébe. Az előadás könnyű, kerekded volt, s a roppant számmal összegyűlt közönség meglepődedéssel távozott.

Nov. 3. Másodszor: „Egy nyugalmas udvari szállás“ vagy „Pozdorek viszontagságai.“ Vigj. 3 felv.

Nov. 4. „A nevelő“ új vigj. 2 felv. *Tatay és Spanraftól*. Ez estén az előadást még tánc egészítette ki.

Nov. 5. „Monte Christo“ dráma 5 felv.

Nov. 6. „Eljegyzés lámpafényél“ operette 1 felv. és „Chassé Croissé“ új vigj. 1 felv.

A budai színház mult hetére vonatkozólag öröndetes ujdonságként kell megemlítenünk, hogy a néző közönség száma folyton növekedik, s a részvét az intézet iránt emelkedik.

Szerkesztői mondanivaló.

6246. **H.-Dorogh.** O. B. Az ajánlatot szívesen fogadjuk.
6247. **Óreglak.** R. G. A rövid sorokból ön kívánatát nem érthettük meg tökéletesen s azért még nem intézkedhettünk. Ön megérkezéseig aligha késő nem lesz; a czikk elküldésére pedig épen nem nyerünk időt.

6248. **Eger.** Sz. I. A példány iránt, szükség esetére, majd annak idejében is jó lesz bekopogtatni.

6249. **Kelét-India.** Monghyr. D. T. Az újabb szállítmányt is szerencsésen megkaptuk s azon igyekszünk most, hogy a becses küldeményt lapunkba illeszthessük, vagy ha ez nem történetnek meg, más úton adjuk át a nyilvánosságunknak. Baráti szíveséget nagy örömmel tapasztaljuk s egész melegséggel viszonzni törekszünk.

6250. A nap. Nagyon emlékeztet Petőfiének egy költeményére, de csak a mennyiben a két mű közötti különbséget a külfömrára nézve nagyon élesen állítja elének.
6251. **Nagybánya.** P. Zs. Kérjük önök szíves elnézését. Mi a rajzokat és leírásokat egy teljesen hitelesnek látszó forrásból merítettük; egy nagy-német természettudósnak, a helyszínen gyűjtött adatokból összeállított, s legközelebb megjelent önálló munkájából. Tehát már ezeknek sem lehetne hinni?

6252. **V.-Hadász.** N. K. Kívánatára értesíthetjük, hogy az „Országbírói értekezlet“ munkái hiteles kiadásban minden könyvtárban megvásárolhatók, s névszerint Heckenast Gusztáv könyvtárához hivatalában 5 fton minden perczben kaphatók.

6253. **Esztár.** M. L. A becses régi okiratokat vettük. E napokban közlendjük érdeklőt tudósainkkal, s ekkor fogjuk elhatározni, melyik intézetünknek adjuk át. Az eredményről tudósítandjuk lapunk olvasóközönségét. A másik okiratot kívánata szerint vissza fogjuk küldeni.

6254. **Keszthely.** J. P. J. Ön megbizottja előtt is kijelentettük sajnálatunkat afelett, hogy a kért névjegyzékkel nem szolgálhatunk. A szerkesztőség ily tárgyakkal nem foglalkozik, s a kiadó-hivatal ügyei felett nem rendelkezhetik.

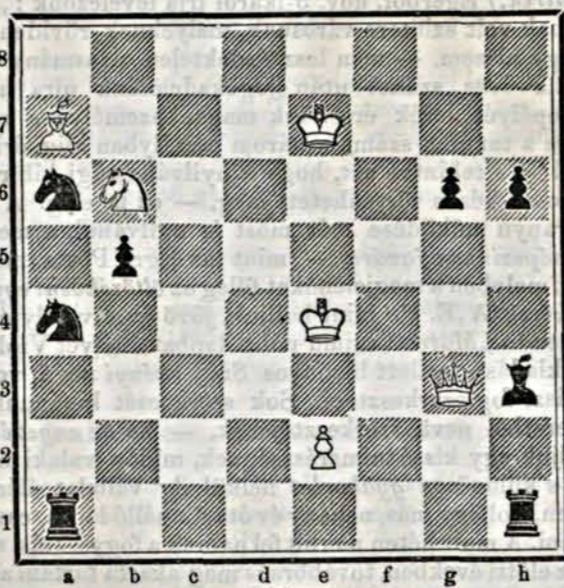
6255. **Csalódás.** Az érdekes olvasó-közönség nevében hálát szavazunk ön nemes elhatározásáért, melyet ön a következő sorokban nyilvánít:

„Ha a világ még sem tudja,
Mi az én bánatom sulya —
Ne is tudja meg soha!“

SAKKJÁTÉK.

150-ik sz. feladvány. — Bayer Konrádtól (Olmützben).

(E feladványt, szerzője azon pályabírák tiszteletére ajánlta föl, kik egy régibb londoni feladvány-tornán az első díjat neki itelték. E feladvány, a különben is jeles szerző kitünő munkáinak egyik legjelesbike.)

Sötét.
Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

32 dik számú játszma (Mac-Donnel Futárcsel).

KAPDEBO, J.' és PAP DEZSÓ között. Pesten, 1859-ben.

Világos (Kapdebo).	Sötét (Pap).	Világos (Kapdebo).	Sötét (Pap).
1) e2—e4	e7—e5	11) e4—e5	H b8—c6
2) f2—f4	e5—f4	12) F c4—d3	f7—f5
3) F f1—c4	V d8—h4†	13) e5—f6	V g6—f6
4) K e1—f1	g7—g5	14) H c8—e4	V f6—e6
5) H b1—c3	F f8—g7	15) B h1—e1	V e6—g4
6) g2—g3	f4—g3	Világosnak itt következő győnyűru húzása a kikerülhellenül a Sötét Vezér elvesztését vonja maga után.	
7) K f1—g2	V h4—h6	16) H e4—d6†	c7—d6
8) h2—g3	V h6—g6	17) F d3—g0†	Ke8—d8
9) d2—d4	H g8—e7	18) B e1—e4	és nyernie kell.
10) H g1—f3	h7—h6		

Idég mindkét részről a theoría szerint is megállapított legerősebb húzások történetek.

A 145-ik számú feladvány megfejtése.

(Bankos Károlytól Kún-Sz.-Miklóson)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) B h2—d2	V h8—e8: A)	1) c7—e5† B)	tetszés szerint.
2) H d3—f4†	K d5—d6	2) F d4—c5:	
3) F d4—f6: †		3) H d3—†	
		C)	
1) K d5—d6 C)		1) F g7—h6	tetszés szerint.
2) H d3—c5	tetszés szerint.	2) H d3—f4†	
3) F d4—†		3) F d4—†	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Filöp József. — Nagyváradon: báró Meszina István. — Pesten: Cselkó György. — Andrásfalván: Lukács Károly. — Parabutyban: Rothfeld József. — N.-Marján: Beöthy Maris. — T.-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Tiszatárjánban: Nyilas Alajos. — Kővágó-Órszón: Gold Samu. — Gyepesen: Kun Sándor. — Hanusfaleán: Skvór Antal. — B.-Csabán: Vidovszky János.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug	☾ Hold-kelet nyug.
November					
9 Vasár.	E 22 Tivad.	E 21 Tiv.	28 E 22 Ter.	16 Tiv.	6. 58 4. 31 6. 24 9. 40
10 Hétfő	Avellini And.	Jámor	29 Anasztáz	17 Jám	6. 59 4. 29 7. 18 10. 25
11 Kedd	Márton püsp	Márton	30 Zenob	18 Már.	7. 1 4. 28 8. 17 11. 5
12 Szer.	Márton pápa	Jónás	31 Stachius	19 Jón	7. 2 4. 27 9. 18 11. 87
13 Csüt.	Kosztka, Sza.	Déda	1 Novemb.	20 Déd	7. 4 4. 26 10. 23 12. 6
14 Péntek	Szerapion v.	Levin	2 Acindin	21 Lev.	7. 5 4. 24 11. 28 12. 81
15 Szomb.	Lipót, Gertr.	Hős	Acepsim	22 Sab	7. 7 4. 23 * * 12. 54

TARTALOM.

A gróf Illésházyak (négy arckép). Ifj. E. R. S. — Göyög császárlánya. *Zajzoni*. — A villámjárta. *Jókai Mór*. — A székesfehérvári régi főgyház és királyi sírbolt. — *Remellay Gusztáv*. — A szent háromság leendő szobra Pesten (képpel). *Z. G.* — Magyarországi és erdélyi bányahelyek (két képpel). — A gázvilágítás története. *Schobert Béla*. — Két régi oklevél. *S. E. A.* — Földrendés 1763-ban Komáromban. *Rovács Albin*. — Vegyes jegyzetek. *Bardocz Lajos*. — Tarhaz: Legyünk circumspectusok! *III. Jókai Mór*. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Balesetek. — Mi újság? — Nyilt tér. — Nemzeti szinh. napló. — Budai népszínház. — Szerk. mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedérbn 1¼ iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

A gróf Illésházyak.

Mult számbeli arcképcsoportunk, István, Gáspár, Gábor Nejei gróf Csáky Francziska és Traun Petronella voltak. — és György arcképeit adta, ezuttal az ígért második csoportban Fiát Jánost a legnagyobb pompával ő iktatta főispánságba.

7. Illésházy János.

Trencsén és Liptóme-gyék örökös főispánja (1766—1799) kir. kamarás, belső titkos tanácsos, a magyar helytartó-tanács tanácsnoka, a hétszemélyes tábla tlnöke, 1791-ben az országos codificáló választmány tagja stb. Meghalt 1800-ban, István fiát és két leánygyermekét hagyva hátra.

8. Illésházy István.

(Az utolsó Illésházy!) Született Pozsonyban, 1762. apr. 30 án. Róla gr. Dessewffy József így ír:*) Szelid képi, jámbor természetű, erényekre született ur. Elmefogékonyságán kívül felette nyájas ajku s szavu vala. Tanulmányit a r.-szombati s budai főiskolákban végzé. A törvénytudományt Egerben hallgatá. Régi szokás szerint pár törvénykezési perletszakot a felséges curiánál szokott szorgalommal eltöltvén, Erdélybe a Hora és Kloska oláh néplázadás lecsendesítésére küldetett. 24 éves korában házasodott, férje lön gróf Barkóczy Teréziának, fima-radéka azonban, mit szü-léivel együtt forrón ohajtott, nem érkezett, kihálással lön fenyegetve, tit-

5. Illésházy Miklós.

Ez, Illésházy Ferencz-től és Sárkány Erzsébet-től született. — Trencsén és Liptóme-gyék örökös főispánja, kir. kamarás, belső titkos tanácsos, kanczellár, és kir. tanácsnok volt.

Ágazatának, 1678-ban nyert grófságot, 39 évet töltött főispánságban (1684—1723).

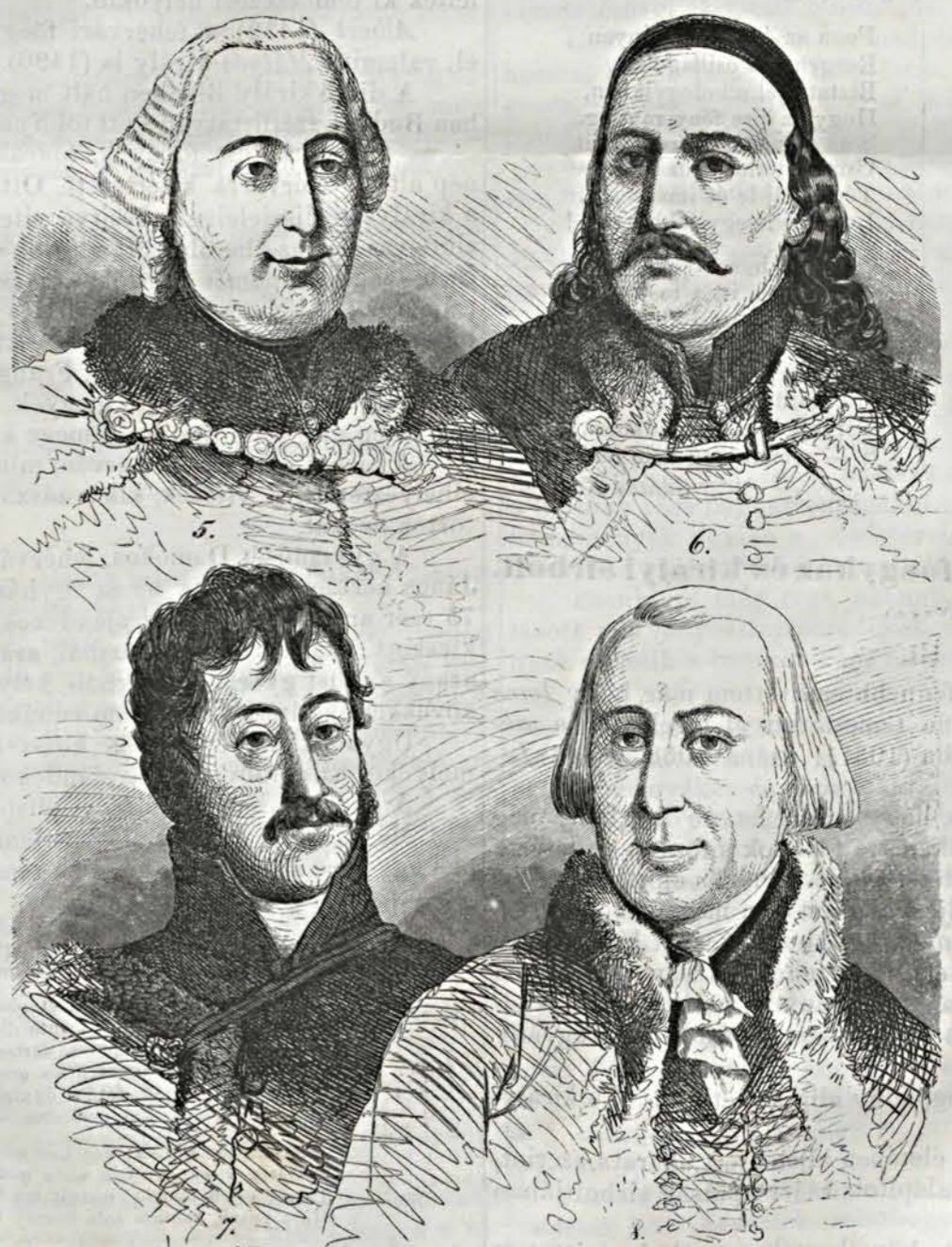
Neje Balassa Erzse vala, kitől Anna, Mária, gróf Erdődy Lászlóné, és József, gyermekei születtek. 70 éves korában halt meg.

Istvánffy szerint Prényi Péter óta legelső volt a világi rendből magyar udv. főkanczellár. Huszonnégy fú-magzattal lön megáldva, de Józsefen kívül nem maradt fiörökös utána.

A híres 1723-i országgyűlés végzéseit már elbágyadt reszkető kézzel írta alá.

6. Illésházy József.

Miklós fia, szintén Trencsén és Liptóme-gyék örökös főispánja (1723—1766), szent István király nagykeresztes vitéze, belső titkos tanácsos, kir. kama-rás, és az ország bírása vala.

Gróf Illésházy 5. Miklós. 6. József. 7. János. 8. István.

*) Magy. Tud. Társ. Évkönyvei. V. köt., 163—186. lap.